

KITEEN KAUPUNGIN ESIOPETUSSUUNNITELMA

2016

Sisällysluettelo

1. Esiopetuksen järjestäminen	3
1.1 Opetussuunnitelman laadinta, arviointi ja kehittäminen	3
1.2 Paikalliset erityispiirteet ja esiopetuksen erilaiset järjestämisen tavat	4
1.3 Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva esiopetus	5
1.4 Kiteen kaupungin paikallisen esiopetussuunnitelman laadinta	5
2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet	5
2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet	5
2.2 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet Kiteen esiopetuksessa	7
2.3 Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua	7
2.4 Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua Kiteen esiopetuksessa	9
2.5 Arvoperusta	10
2.6 Arvoperusta Kiteen esiopetuksessa	11
2.7 Oppimiskäsitys	12
2.8 Oppimiskäsitys Kiteen esiopetuksessa	13
2.9 Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa	14
2.10 Laaja-alainen osaaminen Kiteen esiopetuksessa	17
3. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri	22
3.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet	22
3.2 Oppimisympäristöt esiopetuksessa	23
3.3 Toimintakulttuuri ja oppimisympäristöt Kiteen esiopetuksessa	24
3.4 Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa	26
3.5 Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa Kiteen esiopetuksessa	29
4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet	34
4.1 Monipuoliset työtavat	34
4.2 Monipuoliset työtavat Kiteen esiopetuksessa	35
4.3 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena	36
4.4 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena Kiteen esiopetuksessa	38
4.5 Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet	39
4.5.1 Ilmaisun monet muodot	39
4.5.2 Ilmaisun monet muodot Kiteen esiopetuksessa	41
4.5.3 Kielen rikas maailma	44
4.5.4 Kielen rikas maailma Kiteen esiopetuksessa	46
4.5.5. Minä ja meidän yhteisömme	47

4.5.6 Minä ja meidän yhteisömme Kiteen esiopetuksessa	49
4.5.7 Tutkin ja toimin ympäristössäni	50
4.5.8 Tutkin ja toimin ympäristössäni Kiteen esiopetuksessa	52
4.5.9 Kasvan ja kehityn	54
4.5.10 Kasvan ja kehityn Kiteen esiopetuksessa	56
4.6 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä	58
4.7 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä Kiteen esiopetuksessa	61
5. Lapsen kasvun ja oppimisen tuki sekä oppilashuolto	64
5.1 Kasvun ja oppimisen tuen järjestäminen	64
5.2 Yleinen tuki	65
5.3 Yleinen tuki Kiteen esiopetuksessa	66
5.4 Tehostettu tuki	67
5.5 Tehostettu tuki Kiteen esiopetuksessa	70
5.6 Erityinen tuki	71
5.7 Erityinen tuki Kiteen esiopetuksessa	76
5.8 Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot	77
5.9 Oppilashuolto	78
5.10 Oppilashuolto Kiteen esiopetuksessa	84

1. Esiopetuksen järjestäminen

1.1 Opetussuunnitelman laadinta, arviointi ja kehittäminen

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittamisestä. Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään esiopetuksen kasvatusta ja opetustyön, oppilashuollon, huoltajien ja esiopetuksen yhteistyön sekä esiopetuksen muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta esiopetuksen kansallisten perusteiden pohjalta. Opetussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä kaikissa esiopetuksen yksiköissä. Opetuksen järjestäjä ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, lasten tarpeet sekä esiopetusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset opetussuunnitelmaa laatiessaan.

Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon myös muut paikalliset suunnitelmat, kuten:

- mahdollinen varhaiskasvatuksen suunnitelma
- perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma
- mahdollinen kestävän kehityksen tai kulttuurikasvatuksen suunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät koulutusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset.

Opetuksen järjestäjä hyväksyy opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa esiopetusta varten. Paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma voidaan laatia kaikille opetuksen järjestäjän esiopetuksen yksiköille yhteisenä tai siten, että suunnitelma sisältää opetuksen järjestäjän yhteisiä sekä yksikkökohtaisia osia sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä päättää. Opetuksen järjestäjät voivat myös sopia järjestäjärajat ylittävistä yhteistyöstä opetussuunnitelmaa laadittaessa, sitä arvioitaessa ja kehitettäessä. Lisäksi opetuksen järjestäjän tulee laatia esiopetuksen opetussuunnitelmaan perustuva vuosittainen suunnitelma ja tiedottaa huoltajille ennalta siinä päätetyistä keskeisistä asioista. Suunnitelmassa tarkennetaan, miten paikallista opetussuunnitelmaa kussakin esiopetuksen yksikössä kyseisen vuoden aikana toteutetaan.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että esiopetuksen henkilöstö sekä huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Myös lasten näkemyksiä kuullaan ja hyödynnetään kehittämisessä. Huoltajien ja lasten kannalta mielekkäisiin osallistumis- ja vaikuttamistapoihin kiinnitetään erityistä huomiota. Perusopetuslaki velvoittaa laatimaan esiopetuksen opetussuunnitelman yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Lasten eheän oppimisen polun turvaamiseksi on tärkeää, että muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstö saa mahdollisuuden tutustua ja osallistua esiopetuksen opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen.

Esiopetuksessa olevalla lapsella on perusopetuslain turvaama oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta sekä suotuisan kehityksen ja oppimisen edellyttämää tukea jokaisena esiopetuksen työpäivänä. Tämän oikeuden turvaamiseksi jokainen esiopetuksessa olevan lapsen kanssa työskentelevä noudattaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja muita toimintaa ohjaavia normeja. Myös lapsen kasvun ja oppimisen tukeen kuuluvat lasten yksilölliset suunnitelmat laaditaan yhteisen opetussuunnitelman pohjalta.

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa esiopetusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Arvioinnin tarkoitus on esiopetuksen laadun kehittäminen ja lasten oppimisen edellytysten parantaminen. Paikallisen opetussuunnitelman ja sitä tarkentavan vuosittaisen suunnitelman toteutumisen seuranta ja arviointi on osa arviointitehtävää ja siihen perustuvaa kehittämistä. Opetuksen järjestäjän ja esiopetuksen yksiköiden tuottaman tiedon lisäksi esiopetuksen arvioinnissa voidaan hyödyntää kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia.

Muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

1.2 Paikalliset erityispiirteet ja esiopetuksen erilaiset järjestämisen tavat

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä. Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään esiopetuksen kasvatus- ja opetustyön, oppilashuollon, huoltajien ja esiopetuksen yhteistyön sekä esiopetuksen muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta esiopetuksen kansallisten perusteiden pohjalta. Opetussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä kaikissa esiopetuksen yksiköissä. Opetuksen järjestäjä ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, lasten tarpeet sekä esiopetusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset opetussuunnitelmaa laatiessaan.

Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon myös muut paikalliset suunnitelmat, kuten:

- mahdollinen varhaiskasvatuksen suunnitelma
- perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma
- mahdollinen kestävä kehityksen tai kulttuurikasvatuksen suunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät koulutusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset.

1.3 Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva esiopetus

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle luvan esiopetuksen järjestämiseen. Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva erityinen koulutustehtävä.

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuvassa esiopetuksessa toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen tulee noudattaa esiopetukselle asetettuja yleisiä tavoitteita sekä oppimiskokonaisuuksien toteuttamiselle asetettuja yhteisiä tavoitteita. Esiopetuksessa noudatetaan näitä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita sitouttamatta lapsia tiettyyn opetuksen taustalla olevaan maailmankatsomukseen tai kasvatustieteellisen järjestelmän taustalla olevaan arvo- ja kasvatustieteelliseen järjestelmään. Poikkeamista ja painotuksista määrätään järjestämisluvassa ja valtioneuvoston asetuksessa.

1.4 Kiteen kaupungin paikallisen esiopetussuunnitelman laadinta

Kiteen kaupungin esiopetussuunnitelma on neljän eri esiopetuspaikan yhteinen arjen työkalu. Säännöllisesti lukukaudella 2015 - 2016 kokoontuneissa esiopettajien pedapajoissa on tutustuttu uuden esiopetussuunnitelman perusteisiin. Esiopettajat ovat työstäneet yhteisiä linjauksia esiopetussuunnitelman 2016 perustaksi, sovittaen eri toimipisteiden käytänteitä kaupungin yhteisiksi käytänteiksi. Pedapajojen valmistelusta on vastannut esiopettajista valittu työpari, joka on myös pajojen jälkeen huolehtinut esiopetussuunnitelman ulkoasun työstämisestä. Esiopetussuunnitelman ulkoasu on tiivistetty esim. taulukoihin ja kuviin, koska sen tarkoitus on olla helposti luettava ja arjen konkreettinen työkalu, josta perustiedot ovat helposti löydettävissä.

2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville lapsille oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna esiopetusta. Esiopetusta voidaan järjestää päiväkodeissa ja kouluissa. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, perusopetuslakiin ja -asetukseen ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen, oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Opetuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös veloit-

teet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki, tasa-arvolaki, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus.

Esiopetuksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetusta voidaan antaa muulla kuin edellä mainituilla perusopetuslain mukaisilla opetuskielillä, jos se ei vaaranna lasten mahdollisuuksia seurata opetusta. Tästä määrästä tarkemmin kohdassa Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksen tavoitteena on osaltaan tukea lasten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Laissa säädetään, että esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Esiopetuksella on myös sivistystehtävä ja tasa-arvoisuuden edistämisen tehtävä ja opetuksen tulee turvata riittävä yhdenvertaisuus koko maassa. Opetuksen ja kasvatuksen tarkemmista tavoitteista säädetään valtioneuvoston asetuksessa.

Esiopetus kestää yleensä yhden lukuvuoden, ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia. Pidennetyin oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetuksen toteuttamisen vaihtoehdot kuvataan Lapsen kasvun ja oppimisen tuen yhteydessä. Esiopetusta järjestettäessä otetaan huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää muita varhaiskasvatuspalveluja.

Esiopetus toteutetaan esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti. Esiopetuksessa otetaan myönteisellä tavalla huomioon lasten erilaiset kielelliset, kulttuuriset, katsomukselliset ja uskonnolliset taustat. Lasten mielipiteitä kuunnellaan ja heidän identiteettiensä kehittymistä tuetaan.

Esiopetusta koskeva lainsäädäntö korostaa huoltajien osallisuutta. Huoltajilla on oikeus saada tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta jo ennen esiopetukseen ilmoittautumista sekä lapsensa esiopetuspäivästä esiopetuksen aikana. Huoltajien mielipiteitä ja tietoja kuullaan sekä heidän antamaansa palautetta hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä.

Esiopetus, opetuksessa käytettävät oppimateriaalit ja välineet sekä tarvittava oppilashuolto ovat maksuttomia. Lapsille on tarjottava jokaisena esiopetuspäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria, ja ruokailutilanteen on oltava ohjattu.

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön. Turvallisuus otetaan huomioon oppimisympäristöissä ja kaikessa esiopetuksen toiminnassa. Lasten kokeman turvallisuuden perustana ovat keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt. Turvallisuuteen liittyviä tehtäviä käsitellään tarkemmin Kasvua ja oppimista tukevan toimintakulttuurin sekä Oppilashuollon yhteydessä. Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietoja koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset. Esiopetuksessa käytetään tarvittaessa perusopetuslain mukaisia kasvatuskeskusteluja ja

kurinpidollisia keinoja esiopetukseen soveltuvalla tavalla. Opetuksen järjestäjä huolehtii lain edellyttämän suunnitelman laatimisesta joko erillisenä tai osana paikallista opetussuunnitelmaa.

Kunta tai esiopetuksen järjestämiseen luvan saanut muu opetuksen järjestäjä voi hankkia esiopetuspalvelut julkiselta tai yksityiseltä palveluiden tuottajalta. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään esiopetusta koskevien säädösten, järjestämisluvan sekä näiden opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

2.2 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet Kiteen esiopetuksessa

Lapsen on osallistuttava esiopetukseen vuosi ennen oppivelvollisuuden alkamista. Kiteellä esiopetusta järjestetään keskustassa päiväkoti Kiepissä, Hutsin koululla sekä Kesälahden koululla erillisissä esiopetusryhmissä. Puhoksen koululla esiopetus toimii erillisessä ryhmässä tai integroituna muuhun päivähoitoon riippuen esiopetukseen osallistuvien lasten määrästä. Lapsi osallistuu esiopetukseen omalla lähikoulualueellaan.

Esiopetus on suunnitelmallista, tavoitteellista ja leikinomaista toimintaa. Esiopetuksen tavoitteena on tukea lapsen itseluottamusta, omatoimisuutta ja oppimisvalmiuksien kehittymistä. Esiopetus on maksutonta. Esiopetuksessa olevalla lapsella on oikeus maksuttomaan kuljetukseen, mikäli matka kotoa esiopetukseen on yli kolme kilometriä. Esioppilaiden kuljetuspalveluissa noudatetaan Kiteen sivistyslautakunnan vahvistamia kuljetusperiaatteita. Esiopetusta järjestetään pääsääntöisesti noudattaen koulun toimintapäiviä vähintään 700 tuntia lukuvuotena.

Esiopetuksen lisäksi lapsilla on mahdollisuus päivähoitoon tai leikkitoimintaan aamuisin ennen esiopetusta ja iltapäivisin esiopetuspäivän jälkeen. Leikkitoimintaa järjestetään koulun lukuvuoden mukaisesti esiopetuspaikkojen yhteydessä. Leikkitoiminta on kerhomuotoista toimintaa, joka sisältää monipuolista omaehtoista ja ohjattua tekemistä. Leikkitoiminta ja päivähoito ovat maksullisia ja maksun määrään vaikuttavat perheen tulot sekä varattujen tuntien määrä. Leikkitoimintaa voi olla enintään kuusi tuntia päivässä ja 25 tuntia viikossa. Jos lapsi tarvitsee enemmän varattuja tunteja, hänelle on mahdollista hakea päivähoitoa. Päivähoitoa järjestetään joko perhepäivähoidossa tai päiväkotiryhmissä. Jos lapsi tarvitsee esiopetuksen lisäksi vuoro hoitoa, esiopetus toteutetaan päiväkoti Kiepissä tai Kesälahden päiväkodissa.

2.3 Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua

On tärkeää, että varhaiskasvatus, siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lasten kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että opettajat sekä muu henkilöstö tuntevat oppimisen polun eri vaiheet, niiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten kasvun tukemisen ja oppimisen sujumuuden vuoksi siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan yhdessä osiossa Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa kuvatulla tavalla. Opetus- ja muu henkilöstö tekevät huolta-

jien kanssa yhteistyötä lasten oppimisen polun kaikissa vaiheissa. Tavoitteena on, että kunkin lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen jatkuu joustavasti lapsen tarpeista lähtevänä. Tämän varmistamisessa henkilöstön yhteistyön ja osaamisen suunnitelmallisella johtamisella esiopetusyksiköissä ja opetuksen järjestäjän tasolla on tärkeä merkitys.

Valtioneuvoston asetuksen mukaan esiopetuksen erityisenä tavoitteena on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla. Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa ja kunnioitetaan lasten mielenkiinnon kohteita opetuksen järjestämisessä. Leikki eri muodoissaan on vahvasti läsnä esiopetuksen toiminnassa. Huoltajat ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Kasvun ja oppimisen tuen sekä oppilashuollon järjestämisessä tehdään tarvittaessa yhteistyötä monialaisesti.

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa. Opetuksen tavoitteet määrittävät opetussuunnitelman perusteiden ja niiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaan. Lasten osaamiselle ei opetussuunnitelmassa aseteta yhteisiä tavoitteita. Yksilöllisesti pohditut tavoitteet hyödyttävät lasten kasvua ja oppimista, joten opettaja keskustelee kunkin lapsen yksilöllisistä tarpeista, toiveista ja oppimisen tavoitteista lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Esiopetuksen henkilöstö ottaa nämä tarpeet ja toiveet huomioon opetusta suunniteltaessa sekä oppimisympäristöjen kehittämisessä. Tavoitteellisuuden lisäämiseksi opettaja voi yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa laatia kullekin lapselle oppimissuunnitelman. Oppimissuunnitelma on laadittava, mikäli lapsi saa tehostettua tukea. Erityisen tuen piirissä oleville lapsille laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

Esiopetuksessa seurataan ja tuetaan kunkin lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä sekä hänen tietojensa ja taitojensa kehittymistä. Tavoitteena on samalla pyrkiä ennaltaehkäisemään mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Lapsen minäkäsitys vahvistuu arvostavan vuorovaikutuksen, monipuolisten oppimiskokemusten sekä kannustavan palautteen avulla. Esiopetuksen aikana lapset tutustuvat lähiympäristöön, sen ihmisiin ja luontoon sekä näiden moninaisuuteen. Leikillä ja mielikuvituksen käytöllä on tärkeä merkitys lasten myönteisen kehityksen sekä uusien tietojen ja taitojen opettelun kannalta. Esiopetus tarjoaa lapsille tilaisuuksia vuorovaikutukseen, ilmaisun eri muotoihin ja uusiin kokemuksiin. Lasten mielenkiinnon kohteisiin tutustutaan yhdessä erilaisissa oppimisympäristöissä. Näin lapsille avautuu mahdollisuuksia ystävyteen, oppimisen iloon ja uusiin kiinnostuksen kohteisiin.

Kun huoltaja on ilmoittanut lapsen esiopetukseen, lähtökohtana on, että lapsi osallistuu kaikkeen toimintaan. Opetuksen järjestäjä päättää ja tiedottaa huoltajille lapsen sairaudesta tai muusta syystä johtuvan vapautuksen hakemiseen liittyvistä käytännöistä. Huoltaja, opettaja sekä esiopetuksen järjestämiseen osallistuva henkilöstö huolehtivat yhteistyössä lasten säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen.

2.4 Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua Kiteen esiopetuksessa

Esiopetuksemme perustana ovat:

- valtakunnalliset esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet
 - paikallinen esiopetussuunnitelma
 - mahdolliset yksikkökohtaiset esiopetussuunnitelmat
 - lapsen henkilökohtainen esiopetussuunnitelma
- yleisen ja tehostetun tuen huomioiminen lapsen esiopetussuunnitelmassa
 - HOJKS erityisen tuen lapsille

Esiopetuksen tavoitteet Kiteellä:

- lapsen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen tukeminen
- oppimisvalmiuksien tukeminen
- vuorovaikutustaitojen tukeminen
- toisten huomioonottaminen ja erilaisuuden hyväksyminen
- hyvät käytöstavat
- yksilönä ja ryhmän jäsenenä toimimisen harjoittelu
- myönteisen minäkuvan vahvistaminen
- itsenäisen ajattelun tukeminen
- arjen omatoimisuuden tukeminen
- lapsen osallisuuden ja vaikuttamisen mahdollistaminen
- itseilmaisun tukeminen
- lapsen yksilöllisten toiveiden, tarpeiden ja tavoitteiden huomioiminen
- leikin, toiminnallisuuden ja fyysisen aktiivisuuden kautta oppimisen ilon löytäminen
- kehityksen ja oppimisen vaikeuksien ennaltaehkäisy ja niihin puuttuminen

Yhteistyö osana lapsen kasvua ja kehitystä:

- vanhemmat ja huoltajat
- muut esiopetusryhmät
- varhaiskasvatus
- alkuopetus / perusopetus
- Hytkes
- neuvola
- keskussairaala
- lastensuojelu
- seurakunta
- järjestöt
- kulttuuripalvelut, kuten kirjasto

2.5 Arvoperusta

Esiopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdä, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisönsä jäsenenä. Lapsilla on oikeus oppia sekä rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti.

Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat osa heidän oppimisen polkuaan. Lasten erilaisuutta sekä erilaisia tapoja toimia ja oppia arvostetaan. Lasten käsityksiä ja mielipiteitä pidetään tärkeinä, ja he osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen sekä edellytystensä mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsia rohkaistaan yhdessä tekemiseen ja yhteisöllisyyteen.

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen. Kannustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu kuuluvat hyvään esiopetukseen. Lapsilla on oikeus ilmaista itseään ja ajatuksiaan, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. Esiopetus tukee lasten kykyä ymmärtää arvoja, noudattaa terveellisiä elämäntapoja sekä kehittää tunnetaitojaan ja kauneudentajujaan.

Esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen erilaisiin perheisiin sekä kotien erilaisiin katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatusnäkemysiin on rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusta.

Esiopetuksessa noudatetaan kestävä elämäntavan periaatteita ja otetaan huomioon sen eri ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen. Esiopetus toimintaympäristönä tukee lasten tasa-arvoisuutta. Siihen sisältyvät muun muassa mielipiteiden ja sukupuolten tasa-arvo. Esiopetus edistää lasten mahdollisuuksia kehittää kykyjään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennakko-odotuksia ja rajoituksia. Tasa-arvopyrkimyksiä täydentää laaja-alainen yhdenvertaisuuden periaate. Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamaton. Esiopetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

2.6 Arvoperusta Kiteen esiopetuksessa

Kiteen kaupungin esiopetussuunnitelman arvopohjan keskeisenä lähtökohtana on lapsuuden arvostaminen ihmisen ainutkertaisena elämänvaiheena. Keskeisiä arvojamme ovat yksilön kunnioittaminen, oppimisen ilo, osallisuus, yhteisöllisyys ja vastuullisuus.

2.7 Oppimiskäsitys

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajien, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu yhdistyvät. Olennaista oppimisessa on lasten oma toiminta ja luottamus omiin mahdollisuuksiinsa oppijana. Lisäksi lasten tahdolla ja kehittyvällä taidolla toimia yhdessä on merkitystä oppimiselle. Lapset oppivat esiopetuksessa leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Myönteiset tunnekokemukset, ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Oppimisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen aiemmat kokemukset ja hänen osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla tiedoilla ja taidoilla on yhteys lasten arkeen ja kokemusmaailmaan. Esiopetuksen ohjatussa toiminnassa ja leikissä lapset opettelevat toimimaan yhteistyössä muiden kanssa ja asettamaan tavoitteita omalle ja yhteiselle toiminnalle. Lapsia kuunnellaan, kuullaan ja heidän kanssaan keskustellaan sekä ohjataan heitä ottamaan huomioon toiset. Näin lapsille syntyy kokemus ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä. Tavoitteena on, että uusien tietojen ja taitojen oppiminen herättää lapsissa halun oppia lisää.

2.8 Oppimiskäsitys Kiteen esiopetuksessa

MEIDÄN ESIOPETUKSESSAMME KOROSTUVAT OPPIMISEN ILO, LAPSILÄHTÖISYYS, LASTEN OSALLISUUS JA OPPIMINEN OMAA ELÄMÄÄ VARTEN.

Koemme tärkeäksi, että lapsi saa onnistumisen kokemuksia ja nauttii tekemisestään.

Meistä on tärkeää nähdä jokainen lapsi omana itsenään ja tukea juuri hänen kasvuaan sekä kehitystään.

Haluamme, että jokainen lapsi saa mahdollisuuden kertoa, tulla kuuluksi ja tehdä valintoja.

Toivomme, että lapset saavat esiopetuksesta eväitä itsestään huolehtimiseen ja itsenäiseen ajatteluun.

MITEN LAPSI OPPII?

- Ehyttäen; eri sisältöalueita yhdistäen
- Omia mielenkiinnon kohteita ja aiemmin opittua hyödyntäen
- Omaa arkea ja lähiympäristöä hyödyntäen
- Itselle ominaisella tavalla
- Yhdessä muiden kanssa
- Toiminnallisesti; tekemällä ja kokeilemalla
- Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen
- Erilaisia ratkaisuja löytäen
- Iloiten ja riemuiten

MISSÄ LAPSI OPPII?

- Kaikissa arjen tilanteissa
- Itse suunnitelluissa leikeissä
- Aikuisen ohjaamalla esiopetustuokioilla
- Monipuolisissa oppimisympäristöissä
- Positiivisessa ilmapiirissä

MILLÄ KEINOILLA LAPSI OPPII?

- Leikkien
- Tutkien
- Liikkuen
- Itseään luovasti ilmaisten

2.9 Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Se vahvistuu vähitellen oppimisen polun aikana eri tiedon- ja taidonaloihin liittyvässä opiskelussa sekä arjen toiminnassa ja vuorovaikutuksessa. Laaja-alaisen osaamisen tarve korostuu ympäröivän maailman muuttuessa. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu ja työn teko sekä kansalaisena toimiminen edellyttävät nyt ja tulevaisuudessa laaja-alaista, tiedonalarajat ylittävää osaamista.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämisen tehtävä otetaan huomioon kaikessa esiopetuksen toiminnassa: toimintakulttuuria ja oppimisympäristöjä kehitettäessä sekä kasvatus- ja opetustyössä. Tehtävä perustuu valtioneuvoston asetuksen periaatteelle tarkastella opetusta kokonaisuutena. Sen toteutuminen edellyttää suunnitelmallista työskentelyä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia sekä esi- ja perusopetuksen yhteistyötä.

Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet tukevat heidän valmiuttaan suuntautua elinikäisen oppimisen polulle ja luovat pohjaa kestäväen elämäntavan omaksumiselle. Esiopetuksessa painopisteenä ovat kestäväen elämäntavan sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat. Lasten laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa opeteltavia tietosisältöjä enemmän se, miten esiopetuksessa työskennellään, millaisiksi oppimisympäristöt rakennetaan sekä miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan.

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon määrä ja sen nopea uudistuminen edellyttävät taitoja uuden omaksumiseen sekä oman oppimisen ohjaamiseen. Tiedon jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua. Esiopetuksen tehtävä on rohkaista ja auttaa lapsia kehittämään ajattelun ja oppimisen taitojaan sekä vahvistaa lasten luottamusta omaan osaamiseensa.

Lasten muistin ja mielikuvituksen kehittymistä tuetaan esimerkiksi lorujen, musisoinnin ja draamatoiminnan avulla. Leikin, pelien ja erilaisten ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien käyttö tarjoaa lapsille elämyksiä sekä oivaltamisen ja uuden löytämisen iloa. Monipuolinen liikkuminen ja havaintomotoriset harjoitukset tukevat lasten oppimista. Lapsia kannustetaan kokeilemaan ja opettelemaan myös heille vaativia asioita ja heitä ohjataan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heitä rohkaistaan iloitsemaan onnistumisista ja kannustamaan toisia sekä samalla olemaan lannistumatta epäonnistumisista. Toimintaa dokumentoidaan, siitä keskustellaan, ja sen onnistumista pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla autetaan lapsia havaitsemaan edistymistään ja oppimistaan.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys yksilön toimintakyvylle ja hyvinvoinnille kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa. Taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä kuuluu hyvään vuorovaikutukseen ja kulttuuriseen osaamiseen. Myönteisten ihmissuhteiden luominen ja ongelmatilanteiden rakentava ratkaiseminen edellyttävät yhteistyötaitoja. Esiopetuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja turvallisesti vertaisryhmän ja lähiyhteisön aikuisten kanssa.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin ja toimimaan heidän kanssaan. Juhlat, leikit ja yhteistyöhön perustuva toiminta luovat mahdollisuuksia harjoitella käyttäytymistä eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lapsia kohdellaan arvostavasti ja heitä ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Lasten kanssa tutustutaan lähiympäristöön ja sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Lapsia ohjataan arvostamaan oman ja toisten perheiden perinteitä ja tapoja. Lasten kielitietoisuuden kehittymistä tuetaan ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri keinoin.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtiminen, terveyteen ja turvallisuuteen sekä arjen teknologian hallintaan liittyvät taidot ovat tärkeitä kaikille. Kyse on yksilön hyvinvoinnista sekä kestävään elämäntapaan sitoutumisesta. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävä elämäntavan mukaisia valintoja. Esiopetuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Esiopetuksessa lapsia ohjataan edellytystensä mukaan huolehtimaan itsestään, toisista, omista tavaroista ja yhteisestä ympäristöstä. Opetuksessa ja yhteistyössä huoltajien kanssa käsitellään lasten arkielämän rytmiä sekä ruokailun ja levon merkitystä. Erityisesti kiinnitetään huomiota monipuoliseen ja riittävään liikuntaan lasten hyvinvoinnin ja oppimisen edellytyksenä. Lasten kanssa pohditaan heidän hyvää oloaan edistäviä ja haittaavia tekijöitä. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti lähiliikenteessä. Heitä ohjataan pyytämään ja hakemaan apua tarvittaessa. Lasten kanssa kokeillaan teknologisia ratkaisuja ja harjoitellaan laitteiden ja välineiden turvallista käyttöä.

Monilukutaito

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinna ja tuottamisen taitoja. Se liittyy kiinteästi ajattelun ja viestinnän taitoihin ja kykyyn hankkia, muokata, tuottaa, esittää, arvioida ja arvottaa tietoa erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien tai näiden yhdistelmien avulla. Monilukutaito sisältää erilaisia lukutaitoja, kuten peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kuvalukutaidon ja medialukutaidon. Monilukutaitoon liittyy laaja tekstikäsitys, jonka mukaan tekstit voivat olla muun muassa kirjoitettuja, puhuttuja, audiovisuaalisia tai digitaalisia. Monilukutaidon eri osa-alueet ovat yksilön, ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen, yhteiskunnan, kansalaisuuden ja työelämän näkökulmasta keskeisiä perustaitoja. Monilukutaidon kehittyminen luo perustaa muulle oppi-

miselle ja opiskelulle. Monilukutaidon kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa ja jatkuu koko elämän ajan. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten monilukutaidon kehittymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä. Niiden avulla opetellaan ilmaisua ja vuorovaikutusta ja niiden herättämiin ajatuksiin ja tunteisiin eläydytään yhdessä. Lasten kovalukutaidon, kirjoittamisen, lukemisen ja numeerisen lukutaidon sekä medialukutaidon kehittymistä tuetaan. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikkasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja, kuten elokuvia, leikkiloruja ja musiikkia. Lasten osallisuus vahvistuu monilukutaidon kehittymisen myötä. Samalla lasten maailma avautuu, jäsentyy ja saa uusia merkityksiä.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on tärkeä kansalaistaito. Sitä tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Se on osa monilukutaitoa sekä media- ja opiskelutaitoja, joita tarvitaan opiskelussa ja työelämässä. Esiopetuksen tehtävä on kotien rinnalla edistää lasten tieto- ja viestintäteknologista osaamista.

Opetuksessa tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, palveluihin ja peleihin. Tieto- ja viestintäteknologian avulla tuetaan lasten vuorovaikutustaitoja, oppimisen taitoja sekä vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa itse edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja. Lapsia ohjataan omaksumaan turvallisia ja ergonomisia käyttötaitoja.

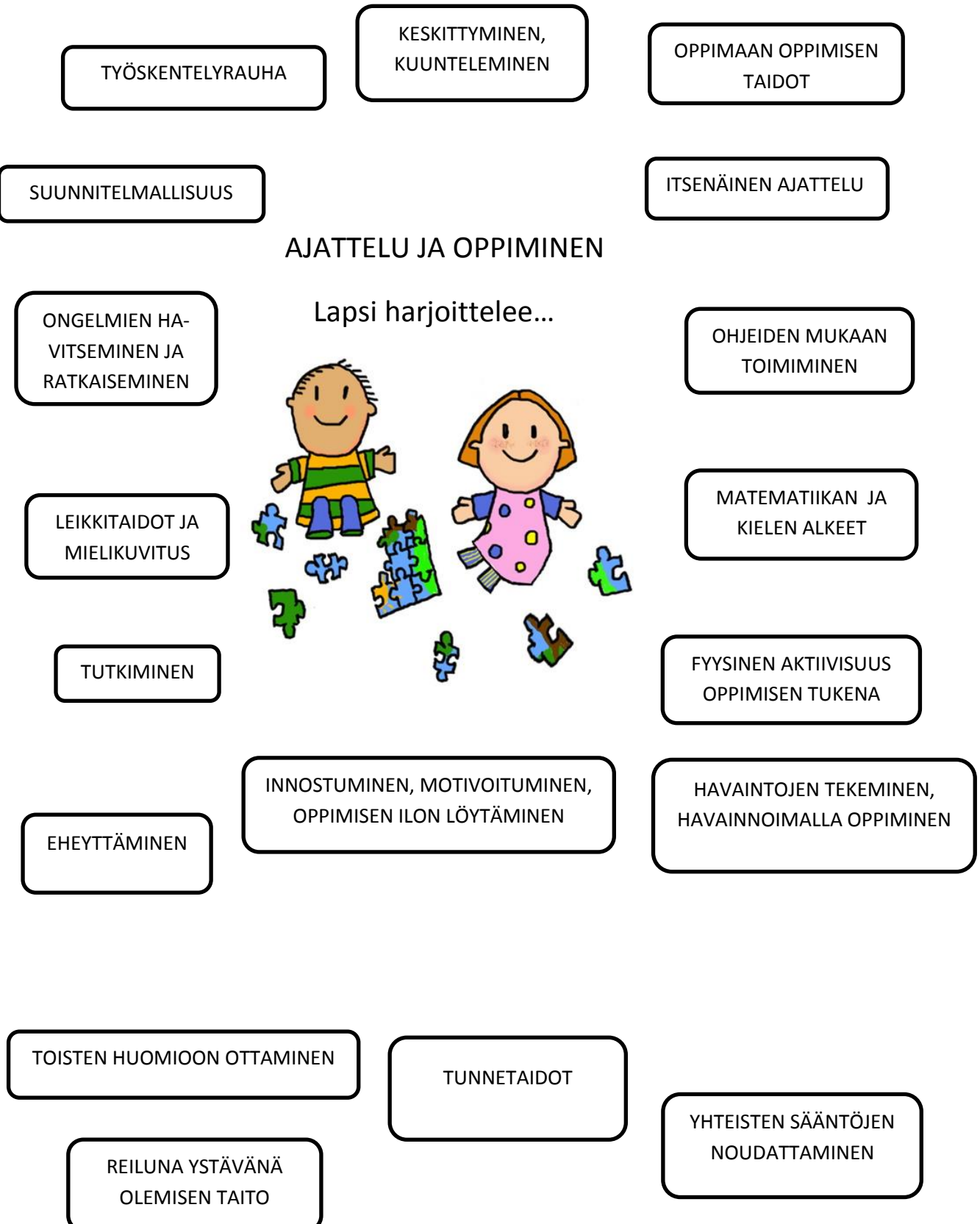
Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustaa demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa. Esiopetuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten vähitellen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.

Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten, esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa. Kun lapset ovat mukana vaikuttamassa, he oppivat samalla hahmottamaan yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa toimiminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapsia kannustetaan auttamaan toisia ja pyytämään tarvittaessa apua. Lasten on tärkeä saada kokea ja tietää, että he lapsina ovat oikeutettuja aikuisten apuun ja suojeluun.

2.10 Laaja-alainen osaaminen Kiteen esiopetuksessa

Laaja-alainen osaaminen koostuu tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamasta kokonaisuudesta. Laaja-alainen osaaminen jakautuu osa-alueisiin; 1. Ajattelu ja oppiminen, 2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, 3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, 4. Monilukutaito ja Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen sekä 5. Osallistuminen ja vaikuttaminen.

NEUVOTTELEMINEN

MUIDEN IHMISTEN KUN-
NIOITTAMINEN

PETTYMYSTEN SIETÄMINEN

KULTTUURINEN OSAAMINEN,
VUOROVAIKUTUS JA ILMAISU

HYVÄT KÄYTÖSTAVAT

Lapsi harjoittelee...

ONGELMATILANTEIDEN
RATKAISEMINEN

ITSENSÄ ILMAISEMINEN
SANOIN, ILMEIN JA ELEIN

YHTEISÖLLISYYS

LUOVA ILMAISU KOKO KE-
HOA JA ERI MENETELMIÄ
KÄYTTÄEN

ERI KULTTUURITAUSTAISTEN IH-
MISTEN KUNNIOITTAMINEN

PERINTEIDEN ARVOSTAMINEN

VASTUUN KANTAMINEN

ARJEN OMATOIMISUUS

KÄYTÖSTAVAT

OMISTA TAVAROISTA
HUOLEHTIMINEN

UNEN JA RIITTÄVÄN LE-
VON MERKITYS

ITSETUNNON JA IT-
SELUOTTAMUKSEN
VAHVISTAMINEN

ITSESTÄ HUOLEHTIMINEN

JA ARJEN TAIDOT

Lapsi harjoittelee...

TERVEELLISEN RAVINNON
MERKITYS JA RUOKAILUTAVAT

ITSENSÄ VOITTAMINEN,
ROHKAISTUMINEN

RIITTÄVÄ JA MONIPUOLINEN
LIIKUNTA

AVUN PYYTÄMINEN

OMASTA HYGIENIASTA
HUOLEHTIMINEN

ITSENÄINEN
AJATTELU

LIIKENNETURVALLISUUS

LUONNON YSTÄVÄNÄ
OLEMINEN

KIERRÄTTÄMINEN

PIENET ENSIAPUTAILOT
JA PALOTURVALLISUUS

OPPIMISYMPÄRISTÖN KIRJAINTEN,
SANOJEN, NUMEROIDEN, MERK-
KIEN JA KUVIEN TUTKIMINEN

MONIPUOLINEN TIE-
DONHANKINTA ERI
LÄHTEISTÄ

TIEDON KRIITTINEN
ARVIOINTI

UUDEN TIEDON
TUOTTAMINEN JA
SEN ESITTÄMINEN
MUILLE

ERILAISTEN VIESTIEN TUOT-
TAMINEN JA TULKITSEMINEN

MONILUKUTAITO,

TIETO- JA VIESTINTÄTEKNOLOGINEN

OSAAMINEN

Lapsi harjoittelee...

MONIPUOLINEN TUTUSTUMINEN
ERI MEDIOIHIN

TIETOTEKNOLOGISIIN LAIT-
TEISIIN TUTUSTUMINEN
LEIKINOMAISESTI

TAIDE JA LUOVUUS
OSANA MEDIAA:
ELOKUVAT, TEATTERI,
MUSIIKKI, KUVATAIDE,
VALOKUVAUS, KULT-
TUURIPALVELUT

TIETOTEKNOLOGISTEN LAIT-
TEIDEN HYÖDYNTÄMINEN
OPPIMISESSÄ

VUOROVAIKUTUSTAITOJEN,
"NETTIIETIKETTI"

LUKU- JA KIRJOITUSTAITOJEN
ALKEET, NUMERINEN LU-
KUTAITO

ITSENSÄ ILMAISEMINEN

KUULLUKSI TULEMINEN

PÄÄTÖKSENTEKO

OMIIN JA YHTEISIIN ASI-
OIHIN VAIKUTTAMINEN

OMAN TOIMINNAN
SUUNNITTELU

YHTEISTEN SÄÄNTÖJEN
JA TOIMINTATAPOJEN
LUOMINEN

OSALLISTUMINEN JA

VAIKUTTAMINEN

Lapsella on mahdollisuus...

OMAN MIELIPITEEN
KERTOMINEN

OPPIMISYMPÄRISTÖN
MUOKKAAMINEN

OMAN LEIKIN VA-
LITSEMINEN

OMAN JA RYHMÄN TOIMINNAN
SUUNNITTELU SEKÄ ARVIOINTI

OMAN LEIKKIKAVERIN
VALITSEMINEN

JOUSTAVUUDEN JA KOMPROMISSIEN
TEKEMISEN HARJOITTELEMINEN

3. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri

3.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee esiopetuksen tavoitteiden toteutumista. Kehittämisessä otetaan huomioon, että toimintakulttuuriin vaikuttavista seikoista osa on kirjoitettuja ja tiedostettuja, osa tiedostamattomia ja joskus myös tahattomia. Toimintakulttuuri vaikuttaa sen piirissä oleviin riippumatta siitä, tunnustetaanko sen merkitys ja vaikutukset vai ei. Lasten kanssa työskentelevien aikuisten on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapselle.

Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää toimintatapojen ja pedagogiikan johtamista, henkilöstön ja lasten osallisuuden turvaamista ja sitoutuneisuutta yhteisiin toimintatapoihin. Vastuu kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä ja esiopetusta johtavilla henkilöillä. Toimintakulttuuria kehitetään muun muassa kokeilemalla monipuolisia työtapoja, uusia ratkaisuja oppimisympäristöihin sekä kehittämällä ammatillista osaamista yhteistyöverkostoissa. Järjestelmällinen itsearviointi ja jatkuva kehittäminen ovat luonteva osa esiopetuksen arkea.

Kehittämistyössä on tärkeää hyödyntää sekä lasten että huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä. Yhteistyö muun varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä tuen ja oppilashuollon ammattilaisten kanssa on välttämätöntä lasten sujuvan oppimisen polun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Kaikille yhteinen esiopetus

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on kaikille yhteinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Toimintaa kehitetään inklusiiviseen ja kulttuurista monimuotoisuutta tukevaan suuntaan. Jokaiselle lapselle suunnitellaan sopivia oppimisen haasteita sekä turvataan tarvittava kasvun ja oppimisen tuki. On tärkeää, että lapset saavat kokemuksia siitä, että heistä ollaan kiinnostuneita, heitä arvostetaan ja heidän mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä.

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymistä. Esiopetuksen toiminnassa näkyvät lapsiryhmässä edustettuna olevat kielet ja kulttuurit sekä uskonnot ja katsomukset. Lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen ja toimimaan osana vertaisryhmää. Heitä ohjataan ottamaan muut huomioon sekä kunnioittamaan toisten yksilöllisyyttä. Näin luodaan pohjaa monimuotoisessa yhteiskunnassa toimimiselle.

Oppimisen ja oivalluksen ilo

Esiopetuksen toimintakulttuuri edistää kaikkien esiopetusyhteisössä toimivien oppimista. Esiopetusyhteisö kannustaa kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään sekä havaitsemaan asioiden positiivisia puolia. Onnistumisista ja oivalluksista iloitaan yhdessä. Erilaiset tapahtumat, retket ja juhlat värittävät esiopetuksen kulttuurista vuodenkiertoa.

Esiopetus toteutetaan siten, että lasten leikille, aloitteille ja kokeiluille on sijaa. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään, harjoittelemaan ja opettelemaan erilaisia taitoja, tietoja ja työtapoja omaan tahtiinsa. Leikillä on tärkeä merkitys muun muassa lasten kielen kehityksessä, uusien taitojen oppimisessa, tunteiden käsittelyssä ja kulttuuri-identiteetin muodostumisessa. Esiopetuksessa lapsilla on mahdollisuus leikkiä omaehtoisesti sekä opetella uusia leikkejä ja pelejä. Leikkiä eri muodoissaan hyödynnetään opetuksessa monipuolisesti.

Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana

Toimintakulttuuri tukee yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Henkilöstön tehtävä on varmistaa, että kaikki lapset saavat ilmaista näkemyksiään ja mielipiteitään ja että lasten ideoita ja aloitteita otetaan huomioon toiminnassa. He saavat kokemuksia esiopetusryhmää koskevasta päätöksenteosta ja erilaisista työtehtävistä. Lasten tekemiä päätöksiä ja toimintaa arvioidaan yhdessä ja samalla lapsia ohjataan vähitellen kantamaan yhdessä vastuuta. Näin lapsille syntyy kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta.

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta lasten kesken, lasten ja henkilöstön välillä sekä aikuisten keskuudessa. Keskinäinen kunnioitus, huolenpito ja välittämisen asenne toisia ja ympäristöä kohtaan näkyvät toiminnassa. Lapsia rohkaistaan ja ohjataan tunnistamaan, ilmaisemaan ja säätelemään erilaisia tunteita. Lapsia ohjataan toimimaan toiset huomioon ottaen erilaisissa ristiriitatilanteissa.

Esiopetuksessa kiinnitetään huomiota terveisiin elämäntapoihin. Lasten kanssa liikutaan monipuolisesti sekä sisällä että ulkona ja heitä ohjataan välttämään yhtäjaksoista istumista sekä vaihtamaan työskentelyasentoja. Esiopetuspäivään kuuluu myös mahdollisuus rauhoittumiselle. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti oppimisympäristöissä. Turvallisen arjen käytännöissä noudatetaan Oppilashuollon yhteydessä kuvattuja turvallisuuteen liittyviä oppilashuollon periaatteita sekä suunnitelmia.

3.2 Oppimisympäristöt esiopetuksessa

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan esiopetuksessa tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka tukevat lasten kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monitahoisia ja joustavia kokonaisuuksia. Ne tarjoavat mahdollisuuksia leikkiin, luoviin ratkaisuihin ja asioiden monipuoliseen tarkasteluun lapsia motivoivia ja toiminnallisia työtapoja käyttäen.

Kehittämistä ohjaavat näissä perusteissa määritellyt arvoperusta, oppimiskäsitys sekä toimintakulttuurin kehittämiseksi asetetut tavoitteet. Lisäksi otetaan huomioon lasten osaaminen, heidän kiinnostuksen kohteensa ja yksilölliset tarpeensa sekä esiopetuksen toteuttamisen periaatteet. Oppimisympäristöjen tulee olla turvallisia ja terveellisiä. Ne tarjoavat myös mahdollisuuksia leikkiä

ja työskennellä rauhassa ja kiireettömässä ilmapiirissä. Oppimisympäristöissä kiinnitetään huomiota ergonomiaan, ekologisuuteen, esteettisyyteen, esteettömyyteen ja sekä tilojen valaistukseen, sisäilman laatuun, siisteyteen ja viihtyisyyteen.

Oppimisympäristöjä kehitetään niin, että ne edistävät vuorovaikutusta ja yhteisöllistä tiedon rakentumista. Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat luovat ilmapiiriltään turvallisen ja muita kunnioittavan oppimisympäristön. Monipuoliset oppimisympäristöt tukevat lasten aktiivisuutta, terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä oppimaan oppimisen taitoja ja tasa-arvoa. Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen. Heidän ideansa ja tuotoksensa näkyvät oppimisympäristöissä. Tämä tukee lasten osallisuutta ja antaa heille onnistumisen kokemuksia sekä vahvistaa vuorovaikutusta vertaisryhmän kanssa.

Oppimisympäristöinä käytetään ulko- ja sisätiloja, lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä. Esiopeutuksessa käytetään ja sovelletaan myös tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi hyödynnetään eri yhteistyökumppaneiden, kuten kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntatoimen tarjoamia mahdollisuuksia. Lasten omia leikkikaluja, tieto- ja viestintäteknologisia laitteita ja muita välineitä voidaan käyttää huoltajien kanssa sovitulla tavalla. Tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat lapsille kokonaisvaltaisen oppimaiseman ja kannustavat aktiiviseen, yhteisölliseen ja itsenäiseen oppimiseen.

3.3 Toimintakulttuuri ja oppimisympäristöt Kiteen esiopetuksessa

ME LAPSILLE:

- Lapsilla on mahdollisuus omaehtoiseen leikkiin joka päivä. Leikki koetaan tärkeäksi oppimisen työkaluksi!
- Ryhmän täyttää riemu ja ilo, aktiivinen tekeminen, liikkuminen sekä tutkiminen!
- Jokaisella lapsella on mahdollisuus suunnitella sekä omaa että koko ryhmän toimintaa. Lapset tuntevat olevansa tärkeä osa ryhmää!
- Ryhmässä kuuluu lasten puhe. Heidä kannustetaan avoimeen vuorovaikutukseen, keskusteluun ja pohdintaan!
- Etsimme yhdessä oppimisen riemua! Tärkeää on, että jokainen lapsi löytäisi oppimisen ilon, saisi uusia hienoja kokemuksia ja innostuisi puuhailemaan monipuolisesti.
- Lapsilla on mahdollisuus tehdä virheitä ja saada korjata niitä. Meillä virheet koetaan oppimiskokemuksina!
- Kannustamme toisiamme, iloitsemme ja riemuitsemme yhdessä, jolloin jokaisella on mahdollisuus kokea itsensä hyväksi ja tärkeäksi ihmiseksi!
- Ohjaamme lapsia ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin.
- Tarjoamme lapsille tukea, turvaa ja apua.
- Meillä aikuisilla on aikaa kuulla lapsia ja olla läsnä heidän arjessaan. Olemme herkkiä huomaamaan, tuntemaan ja havaitsemaan lasten tunnetiloja.

- Haluamme tarjota jokaiselle lapselle tasapuolisen mahdollisuuden osallistua ja oppia omalla tavallaan, omista lähtökohdistaan.
- Ohjaamme lapsia omatoimisuuteen niin arjessa kuin ajattelussakin. Ohjaamme heitä selvittämään itse ristiriitoja sekä keskustelemaan omista tunteistaan.
- Ohjaamme lapsia keskittymään sekä antamaan toisilleen työskentelyrauhan.
- Tuemme lasten kokonaisvaltaista kehitystä hyödyntäen koko esiopetuspäivää. Jokaisen aikuisen tehtävänä on rikastuttaa lasten kielellisiä ja matemaattisia taitoja.
- Rakennamme lapsia innostavan ja leikkimään sekä liikkumaan houkuttelevan oppimisympäristön, joka mahdollistaa myös leikkirauhan.
- Muokkaamme ja uudistamme yhdessä lasten kanssa oppimisympäristöä oppimista tukevaksi. Oppimisympäristön tulee olla ryhmän näköinen, viihtyisä, kodikas ja esteettinen.
- Monipuoliset välineet ja materiaalit ovat esillä tai lasten saatavilla. Lapsi voi omaehtoisesti oppia ja tutkia ympäristön avulla.
- Oppimisympäristö antaa mahdollisuuksia erilaisiin oppimiskokemuksiin ja -tilaisuuksiin. Oppimisympäristössä on monipuolisesti sekä kirjoitettua tekstiä että kuvia.
- Huolehdimme, että meillä kaikilla on turvallista olla eri oppimisympäristöissämme.
- Oppimista tapahtuu siellä, missä milloinkin ollaan; muun muassa omassa luokassa, liikuntasalissa, ruokalassa, käytävillä, pihalla, metsässä ja retkikohteissa.

ME KASVATUSYHTEISTYÖSSÄ:

- Kohtaamme vanhemmat sekä muut lasten läheiset kohteliaasti.
- Olemme ystävällisiä, huumorintajuisia ja ammatillisia kasvatuskumppaneita.
- Vuorovaikutuksessa vanhempien kanssa keskitymme lapseen, hänen iloihin ja suruihin. Haluamme korostaa päivän hyviä hetkiä ja arjen pieniä onnistumisia.
- Arvostamme jokaista perhettä samalla tavalla ja olemme avoimia keskustelukumppaneita.
- Otamme huolet rohkeasti puheeksi tarpeen vaatiessa! Olemme aktiivisia moniammatillisia yhteistyökumppaneita.
- Muistamme vaitiolovelvollisuuden joka tilanteessa!!
- Järjestämme perheille monipuolisia, yhteisiä ilon hetkiä, oppimiskokemuksia sekä elämyksiä!
- Tarjoamme jokaisen lapsen vanhemmille mahdollisuuden keskustella lapsen kasvusta ja kehityksestä esiopetussuunnitelmaa laadittaessa sekä sitä päivitettäessä. Olemme valmiit keskustelemaan lapsesta aina tarpeen vaatiessa!
- Avaamme ovet muille osallistua toimintaamme ja olemme valmiit yhteistyöhön muiden kanssa. Näemme yhteistyön voimavarana!
- Muistamme, että olemme töissä lapsia ja perheitä varten!

ME TOISILLEMME:

- Pidämme hauskaa, iloitemme ja nauramme lasten ja työkavereiden kanssa. Hymyilemme! Meillä on pilke silmäkulmassa niin lastenkin kuin aikuistenkin kanssa.
- Välitämme toisistamme! Kysyn muilta ”Mitä sinulle kuuluu? Onko kaikki kunnossa?”.
- Pidämme yhdessä huolta, että meillä on yhdessä sovitut ja päivitettyt säännöt sekä sopimukset oman ryhmämme toimintaa koskien.
- Luotamme työkavereiden ammattitaitoon. Annamme heille vastuuta ja työrauhan.
- Olemme valmiita keskustelemaan ja pohtimaan asioita yhdessä.
- Huolehdimme omalta osaltamme, että viestit ryhmässä kulkevat.
- Olemme valmiit joustamaan ja tekemään kompromisseja.
- Jaamme tarvittaessa tehtäviämme ja pyydämme apua. Olemme valmiita auttamaan muita.
- Iloitemme omasta ja muiden onnistumisesta. Olemme ylpeitä meidän porukasta!
- Hyödynnämme toistemme vahvuuksia sekä jaamme ideoita toisillemme.
- Jokaisella on lupa epäonnistua, sillä näemme virheemme oppimiskokemuksina.
- Olemme valmiita muuttamaan entisiä toimintatapojamme! Ylitämme rajojamme, kokeilemme, teemme asioita eri tavalla emmekä mene sieltä, missä aita on matalin. Ymmärrämme, ettemme osaa vielä kaikkea. Haluamme oppia uutta lasten ja työkavereiden kanssa.
- Ymmärrämme, että kaikilla voi olla huono päivä. Autamme muita selviytymään huonosta päivästä ja uskallamme kertoa omista tunteistamme!
- Annamme palautetta muiden työstä ja saamme palautetta omasta työstämme.
- Jokainen meistä pitää omalta osaltaan huolta työn ilon säilymisestä sekä koko ryhmän ilmapii-riistä. Jos huomaan niiden pyrkivän karkuun, otan asian puheeksi ja yritän saada ne kiinni yhdessä muiden kanssa!

3.4 Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

Yhteistyön tavoitteina on, että esiopetus, muu varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Yhteistyöllä varmistetaan esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan yhdessä opetuksen järjestäjän johdolla.

Yhteistyö esiopetuksessa

Oppimisen polun eri vaiheiden tavoitteiden ja käytäntöjen tunteminen on laadukkaan opetuksen perusta. Esiopetuksen, muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstön yhteistyöllä opetussuunnitelmien laatimisessa ja kehittämisessä edistetään varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen laatua. On tärkeää, että varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstöllä on myös mahdollisuus tutustua toistensa toimintaan ja oppimisympäristöihin käytännössä. Lasten kasvun ja oppimisen tukemiseksi tulee opetuksen ja tuen käytäntöjen olla yhdenmukaisia.

Esiopetuksen henkilöstö tekee yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön kanssa lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Lasten kasvun ja oppimisen tuen sekä esiopetuksen oppilashuollon käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään monialaisessa yhteistyössä. Esiopetuksen henkilöstön yhteistyöllä lähiympäristön toimijoiden kanssa edistetään oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Näin lasten oppimisympäristöt avautuvat ympäröivään yhteisöön ja maailmaan.

Henkilöstön keskinäinen yhteistyö esiopetuksessa on välttämätöntä opetuksen laadun ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin kannalta. Yhteistyö esiopetusyhteisön aikuisten kesken toimii samalla esimerkkinä lapsille. Lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen on yksi keskeisistä esiopetuksen tavoitteista. Esiopetuksessa käytetään erilaisia yhteistyömuotoja ja pienryhmätoimintaa. Lapsia kannustetaan ja ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä ja kehittämään omia yhteistyötaitojaan. Lapsia kuullaan toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin yhteydessä heille sopivalla tavalla.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Vastuu huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohdaksi on luottamuksen rakentaminen sekä osapuolten tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyö edellyttää esiopetuksen henkilöstön aloitteellisuutta sekä henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Yhteistyössä hyödynnetään eri viestintävälineitä ja käytetään tarpeen mukaan tulkkia tai kieliavustajaa. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö tarjoaa myös mahdollisuuksia huoltajien väliselle keskustelulle.

Huoltajien kokemukset lastensa aiemmasta kasvu- ja oppimisympäristöistä, kehityksestä, oppimisesta ja mielenkiinnon kohteista otetaan esiopetuksessa huomioon. Opettaja keskustelee kunkin lapsen huoltajan kanssa perheen ja esiopetuksen arvoista, kasvatuskäytännöistä ja tavoitteista. Lasten ja huoltajien näkemyksiä otetaan huomioon opetuksen toteuttamisessa ja mahdollisen lapsikohtaisen oppimissuunnitelman laatimisessa. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua ja osallistua lapsensa esiopetuspäivään. Keskustelulle huoltajien kanssa varataan riittävästi aikaa. Huoltajien kieli- ja kulttuuritietoutta sekä muuta asiantuntemusta voidaan hyödyntää esiopetuksen toteuttamisessa.

Huoltajien kanssa keskustellaan lasten kasvun ja oppimisen etenemisestä. Erityisen tärkeää yhteistyö huoltajien kanssa on lasten kasvun ja oppimisen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Huoltajien tulee saada tietoa kuljetuksista ja oppilashuollosta esiopetuksen aikana sekä lapsille esiopetuksen lisäksi tarjolla olevista muista varhaiskasvatuspalveluista. Huoltajien ja lasten palaute otetaan huomioon opetusta, tuen muotoja ja toimintakulttuuria kehitettäessä.

Yhteistyö siirtymävaiheissa

Siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun ovat lapsille tärkeitä elämänvaiheita. Onnistunut siirtyminen edistää lasten turvallisuuden tunnetta ja hyvinvointia sekä heidän kasvu- ja oppimisedellytyksiään. Siirtymävaiheiden käytäntöjen

tulee olla suunnitelmallisia. On tärkeää, että paikallisissa varhaiskasvatusta ja perusopetusta koskeissa suunnitelmissa on yhtenäinen linja siirtymävaiheisiin liittyvistä käytännöistä. Käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään henkilöstön yhteistyössä. Huoltajilta saatu palaute otetaan kehittämisessä huomioon.

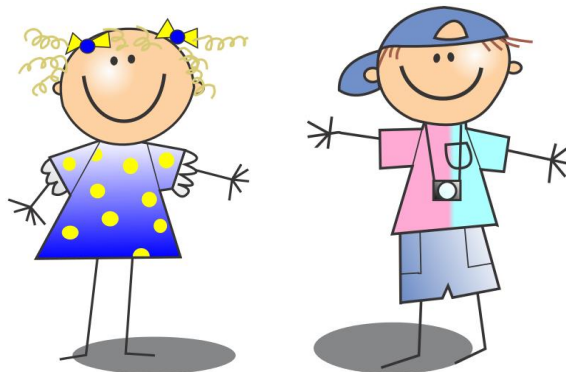
Opetuksen järjestäjä luo yhteistyön ja tiedon siirron käytänteet, joiden avulla lasten siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen tapahtuu mahdollisimman joustavasti lasten kasvua ja oppimista tukevalla tavalla. Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen tuen sekä oppilashuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy lapsen siirtymässä yksiköstä toiseen tai koulutusasteelta toiselle. Tiedon siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä. Esiopetuksen tai perusopetuksen siirtymävaiheissa ja erityisesti poikkeuksellisesta aloittamisajankohdasta päätettäessä hyödynnetään aikaisempien ja tulevien opettajien asiantuntemusta lapsen kasvun ja oppimisen etenemisestä ja tukemisesta.

Lapsen ja huoltajan kanssa keskustellaan esiopetukseen ja kouluun siirryttäessä alkavan opetuksen tavoitteista, tehtävästä sekä toimintatavoista. Tavoitteena on, että lapset ja huoltajat tutustuvat esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristöihin, toimintaan ja henkilöstöön jo ennen opetuksen alkua. Perusopetukseen siirtyville lapsille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnasta.

3.5 Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa Kiteen esiopetuksessa

Nivelvaihe varhaiskasvatuksesta esiopetukseen:

Ajankohta:	Toiminta:
Kun lapsi täyttää 5 v.	Kaikkien kiteeläisten 5-vuotiaiden lasten Kehu-arviot; neuvola ohjaa lapset Kehu-arvioon.
Maalis- huhtikuu ennen esiopetuksen alkua	Esiopetuspaikan hakeminen kotiin postitetulla lomakkeella
Huhtikuu	Eskari-infot perheille; keskustelu- ja tiedotustilaisuus vanhemmille esiopetuksesta ja tulevista esiopetuspaikoista.
Huhti-toukokuu ennen esiopetuksen alkua	Päätös esiopetuspaikasta
Huhti- toukokuu ennen esiopetuksen alkua	Mahdolliset tiedonsiirtopalaverit perheen, varhaiskasvatuksen ja tulevan esiopetusryhmän välillä. Palaverissa tarvittaessa mukana moniammatillinen tiimi.
Toukokuu- elokuu ennen esiopetuksen alkua	Tiedonsiirto; 3-4 –vuotiskaavakkeiden, Kehuarvioiden ja henkilökohtaisten hoito- ja kasvatussuunnitelmien siirtäminen tulevaan esiopetusryhmään.
Toukokuu ennen esiopetuksen alkua	Jokaisen esiopetusryhmän oma ”eskariin tutustumishetki”. Mahdollisuuksien mukaan vanhemmat täyttävät lapsen esiopetussuunnitelman henkilötieto-osion.

Esiopetuksessa tapahtuu:

Ajankohta:	Toiminta:
Elokuu; esiopetus alkaa	Jos lapsen esiopetussuunnitelman henkilötieto-osiota ei ole täytetty keväällä, se täytetään nyt
Elokuu	Jo olemassa olevat mahdolliset tukitoimet ja tutkimukset jatkuvat
Elo-syyskuu	Koko perheen toiminnallinen ilta tai vanhempainilta; kukin ryhmä päättää itselleen sopivan yhteistyömuodon
Elo- toukokuu	Arkivuorovaikutus perheiden kanssa, tiedotteet / reissuvihko
Elo- toukokuu	Yhteistyö alku- ja esiopetuksen välillä eri muodoissa. Yhteistyö varhaiskasvatuksen ja muiden esiopetusryhmien välillä. Yhteistyö eri toimijoiden, kuten seurojen ja järjestöjen kanssa.
Elo- syyskuu	Kiertävä erityislastentarhanopettaja käy tekemässä ryhmissä kontrolloidunpiirrostarkkailun (KPT) sekä kartoittamassa lasten tuen tarpeen
Elo-syyskuu (Jatkuu mahdollisesti toukokuuhun saakka)	Kaikkien lasten äännevirheet kartoitetaan ja äänneopetus alkaa tarpeen mukaan. Opetuksesta vastaavat koulujen erityisopettajat sekä kiertävä erityislastentarhanopettaja.
Syyskuu (Jatkuu toukokuuhun saakka)	Luodaan lapsille omat digikansiot ja jaetaan tunnukset kotiin. Oteetaan digikansiot osaksi arkea niissä ryhmissä, joissa niitä käytetään.
Syys- marraskuu	Laaditaan lasten henkilökohtaiset esiopetussuunnitelmat yhdessä huoltajien ja tarvittavien asiantuntijoiden kanssa <ul style="list-style-type: none"> • Ennen esiopetussuunnitelmakeskustelua lapsi ja vanhemmat täyttävät kotona esiopetussuunnitelman ”Lapsen osio” –lomakkeen. Vanhemmille annetaan mahdollisuus tutustua esiopetussuunnitelmakeskustelun keskeisiin sisältöihin ennen keskustelua. He saavat kotiin tyhjän esiopetussuunnitelma-kaavakkeen, johon he voivat halutessaan kirjata omia ajatuksiaan. • Keskustelussa käydään läpi esiopetussuunnitelmaan liittyvät asiat, tehty kontrolloitupiirrostarkkailu, lasten taitokartoitus sekä muut mahdolliset ryhmässä tehdyt arviot, esim. Boehm-peruskäsitetesti. • Keskustelun jälkeen siitä vastannut työntekijä kirjaa esiopetussuunnitelmaan keskustelussa esiin tulleet asiat. • Esiopetussuunnitelma annetaan vanhemmille kotiin luettavaksi ja tarkistettavaksi. • Esiopetussuunnitelmia tarkistetaan, muokataan ja niiden tietoja käytetään hyväksi koko esiopetusvuoden ajan lapsen kehityksen tukemiseksi.

Syys- marraskuu	Ohjataan lapset mahdollisiin tutkimuksiin ja tuen piiriin
Syys -joulukuu	Kirjataan Wilmaan yhteistyössä erityislastentarhanopettajan kanssa mahdolliset pedagogiset arviot tai selvitykset tehostettuun ja erityiseen tukeen liittyen.
Marras- huhtikuu	Esiopetusvuoden aikana järjestettävät koko perheen toiminnalliset tapahtumat, vanhempainillat ja juhlat
Joulu- tammikuu	Ohjataan lapset mahdollisiin koulukypsyysarvioihin psykologille
Maalis -huhtikuu	Palaverit vanhempien, psykologin, esiopetuksen henkilökunnan, tulevan koulun luokanopettajan / erityisopettajan ja lapsen kuntoutuksen osallistuneiden tahojen kanssa koulukypsyysarvion pohjalta
Huhti -toukokuu	Arvioidaan yhdessä vanhempien ja tarvittavien asiantuntijoiden kanssa lasten henkilökohtaisten esiopetus suunnitelmien ja tavoitteiden toteutumista.

Nivelvaihe esiopetuksesta alkuopetukseen:

Ajankohta:	Toiminta:
Esiopetusvuoden elo-toukokuu	Yhteistyö esi- ja alkuopetuksen välillä eri muodoissa (suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä); teemapäivät, pajapäivät, yhteisopettajuus, retket, tapahtumat, juhlat, luokkavierailut, leikkihetket yms.
Esiopetusvuoden syksy →	Esiopetuksesta kouluun siirtyvien lasten tukitoimien kartoittaminen yhdessä tulevan opettajan / koulunjohtajan kanssa tarvittavien resurssien turvaamiseksi
Esiopetusvuoden tammi-helmikuu	Kouluun ilmoittautuminen kotiin postitetulla lomakkeella
Esiopetusvuoden huhti-toukokuu	Lapsikohtaiset tiedonsiirtopalaverit; Huolehditaan lapsen opetuksen järjestämisen kannalta tarvittavan tiedon siirtymisestä tulevaan kouluun. Esim. palaverit vanhempien, psykologin, esiopetuksen henkilökunnan, tulevan luokanopettajan / erityisopettajan ja lapsen kuntoutukseen osallistuneiden tahojen kanssa koulukypsyysarvion pohjalta tai muihin tukitoimiin liittyen.
Esiopetusvuoden huhti-toukokuu	Ryhmäkohtaiset tiedonsiirtopalaverit; Huolehditaan koko lapsiryhmän opetuksen järjestämisen kannalta tarvittavan tiedon siirtymisestä tulevaan kouluun. Palaveriin osallistuvat esiopetuksen henkilökunta ja tuleva luokanopettaja / erityisopettaja.
Esiopetusvuoden huhti-toukokuu	Valmiit esiopetussuunnitelmatsuunnitelmat siirretään kouluun. Esiopetusryhmän henkilöstö voi siirtää kaikkien luvan antaneiden suunnitelmat kerralla keväällä esim. ryhmäkohtaisessa tiedonsiirtopalaverissa.
Toukokuu	Kouluuntutustumispäivä; Jokainen koulu järjestää tuleville ekaluokkalaisille tutustumispäivän omien käytäntöjensä mukaan.
Esiopetusvuoden huhti-kuu - ekaluokan syksy	Kummioppilastoiminta; Jokainen koulu järjestää omien käytäntöjensä mukaan kummioppilastoimintaa.

Esiopetusvuoden toukokuu	<p>Lapsen paperit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Esiopetussuunnitelma: Alkuperäinen arkistoidaan, kopiot kotiin ja vanhempien luvalla kouluun. • Lasten taitojenkartoituslomake ja KPT: kotiin • Kiertävän erityislastentarhanopettajan tekemät arviot: arkistoidaan • Lausunnot: siirretään kouluun vanhempien luvalla • Vanhat hoito- ja kasvatussuunnitelmat, neuvolalomakkeet ja 5 v.-Kehut: arkistoidaan • Kirjatut havainnot: kirjataan lasten papereihin ja alkuperäiset hävitetään
Esiopetusvuoden toukokuu	Tuleva opettaja vierailee esikoulussa tutustumassa lapsiin. Lapset vierailevat koulussa esikouluryhmän kanssa.
Ekaluokan syksy	Vaihdetaan suullisesti tietoa entisistä esioppilaista opettajan kanssa hänen vielä tutustuessa lapsiin ja ryhmään.

4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet

4.1 Monipuoliset työtavat

Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki sekä havainnolliset, lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävät työtavat ovat olennainen osa esiopetuksen toimintaa. Työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavat esiopetukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Monipuolisilla työtavoilla tuetaan lasten kasvua ja oppimista, heidän laaja-alaisen osaamisensa kehittymistä sekä vahvistetaan heidän sosiaalisia taitojaan.

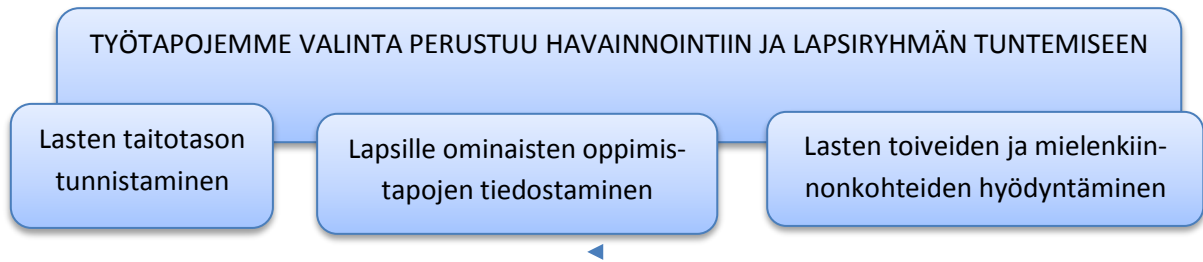
Esiopetuksessa työtavat ovat sekä oppimisen väline että opetteluun kohde - vähitellen kehittyvä taito, jota lapset tarvitsevat oppimisen polulla. Tämän vuoksi on tärkeää, että opettaja ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti. Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja tekevät erilaisia työtehtäviä. Tämä on arjen osallisuutta, jonka tavoitteena on tukea lasten aloitteellisuuden kehittymistä ja omaa vastuunottoa. Oppimista edistää se, että lapset ovat mukana miettimässä työskentelyn tavoitteita ja he tietävät, mitä heiltä odotetaan. Tehtyjen valintojen ja työskentelyn onnistumista arvioidaan yhdessä.

Leikkiessään lapset oppivat ja hahmottavat maailmaa. Tämän vuoksi leikki eri muodoissaan on keskeistä esiopetuksessa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat tarjoavat elämyksiä ja vahvistavat lasten oppimismotivaatiota. Tavoitteena on, että lapset käyttävät kaikkia aistejaan, liikkuvat, kehittävät muistiaan ja mielikuvitustaan sekä nauttivat oivaltamisesta. Oppimisen ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymisen tukemiseksi esiopetuksessa käytetään esimerkiksi erilaisia pelejä. Yhdessä työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään, ihmettelemään, tutkimaan, päättellemään ja ratkaisemaan ongelmia sekä toimimaan tavoitteellisesti yhteisen päämäärän suuntaisesti. Lapsille järjestetään myös mahdollisuuksia kokeilla ja toimia itsenäisesti.

Monipuolisten työtapojen käyttö edellyttää, että oppimisympäristöissä on riittävästi erilaisia leikkiä ja opetteluun soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Toimivat oppimisympäristöt tarjoavat tilaisuuksia eriyttää lasten työskentelyä. Onnistumisen kokemuksilla ja kannustavalla palautteella tuetaan lasten myönteisen itsetunnon kehittymistä. Tavoitteena on, että lasten halu kokeilla ja opetella vahvistuu ja heille syntyy luottamus siihen, että he pystyvät oppimaan uutta.

Työtapoja kehitetään yhteisesti henkilöstön itsearviointin sekä lapsilta ja huoltajilta saadun palautteen perusteella.

4.2 Monipuoliset työtavat Kiteen esiopetuksessa

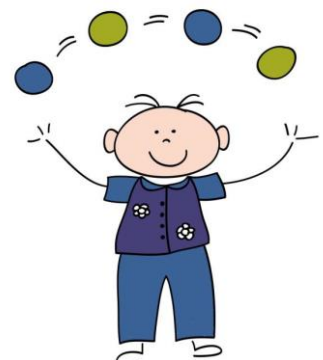
ESIOPETUKSESSAMME KOROSTUVAT LASTEN OSALLISUUS, TOIMINNALLISUUS, FYYSINEN AKTIIVISUUS JA KOKEMUKSELLISUUS MONIPUOLISISSA OPPIMISYMPÄRISTÖISSÄ KOKO ESIOPETUSARKEA HYÖDYNTÄEN

Käytämme monipuolisia työtapoja:

- Ohjattu toiminta ja lasten omat leikkisuunnitelmat osana päivittäistä toimintaamme
- Rooli-, mielikuvitus-, sääntö-, pedagoginen-, rakentelu- ja ulkoleikki
- Musiikki, kuvataide, liikunta, draama, kädentaidot, sadut, lorut, juhlat ja retket
- Moniaistillisuus, tutkiminen, kokeilu, tiedonhankinta, ongelmanratkaisu
- Luontoeskari
- Työpajatoiminta, projektityöskentely, pistetyöskentely
- Kynätehtävät
- Tietotekniikan hyödyntäminen
- Arjen askareisiin osallistuminen
- Kuunteleminen ja keskusteleminen, vuorovaikutus
- Rentoutuminen, hiljainen

Harjoittelemme työskentelemään erilaisissa ryhmissä:

- Yksintyöskentely
- Parityöskentely
- Erityislastentarhanopettajan / erityisopettajan kanssa työskentely
- Pienryhmätyöskentely
- Koko ryhmän kanssa työskentely
- Yhteistyö perheiden kanssa
- Esiopetuksen, varhaiskasvatuksen ja alkuopetuksen yhteistyö
- Yhteistyö muiden tahojen kanssa

4.3 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Arviointi on kiinteä osa esiopetusta. Arvioinnilla on esiopetuksessa kaksi tehtävää: sen avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Arviointi on havainnoinnin, dokumentoinnin, arviointipäätelmien ja palautteen muodostama kokonaisuus, johon osallistuvat opettajien lisäksi muu esiopetuksen henkilöstö sekä lapset ja huoltajat.

Esiopetuksen tehtävänä on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Tavoitteellisen ja lasten kehitystä tukevan opetuksen edellytyksenä on, että opettaja saa tietoa lasten aiemmista kasvuympäristöistä, kehittymisestä ja oppimisesta sekä mielenkiinnon kohteista. Keskeisiä tiedonlähteitä ovat lapsen huoltaja, aiemman varhaiskasvatuksen henkilöstö sekä lapsi itse. Esiopetuksen opettaja hyödyntää tietoja lapsen henkilökohtaisten tavoitteiden suunnittelussa yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa. Suunnittelun apuna voidaan käyttää lapsikohtaista esiopetuksen oppimissuunnitelmaa.

Opettaja seuraa kunkin lapsen kehittymistä ja oppimista esiopetuksen aikana. Seurannan kohteena ovat lasten työskentely, käyttäytyminen ja heidän oppimisensa edistyminen eri tiedon- ja taidonaloilla. Seuranta perustuu jatkuvaan havainnointiin sekä monipuoliseen dokumentointiin. Lasten tekemät työt ja omat kokemukset ovat osa dokumentointia ja arviointia. Myös huoltajan havainnot lapsensa oppimisesta ja hyvinvoinnista ovat tärkeitä. Kootun seurantatiedon ja siitä johdettujen arviointipäätelmien pohjalta opettaja suuntaa opetusta ja oppimisympäristöjä sekä lasten mahdollisesti saamaa tukea.

Opettaja ja lasta ohjaava muu henkilöstö antavat lapsille päivittäin rohkaisevaa ja kannustavaa palautetta lasten vahvuuksista ja kehittämisalueista. Koottua dokumentaatiota käytetään niin, että kukin lapsi voi havaita edistymistään. Tämä rakentaa lasten myönteistä käsitystä itsestään oppijana. On tärkeää, että huoltajat saavat usein palautetta lapsensa työskentelystä, käyttäytymisestä ja oppimisen edistymisestä, jotta he voivat osaltaan tukea lastaan.

Esiopetuksessa kehitetään lasten edellytyksiä itsearviointiin. Lapsia rohkaistaan kuvaamaan, mistä he esiopetuksessa pitävät, missä he ovat omasta mielestään onnistuneet ja mitä he haluaisivat opetella jatkossa. Opettaja ohjaa lapsia myös pohtimaan yhteisten tehtävien onnistumista. Lasten oppimisen polun aikana vähitellen kehittyvä itsearviointitaito on osa oppimisen taitoja.

On tärkeää, että tarpeelliset tiedot kunkin lapsen esiopetuksen aikaisesta työskentelystä sekä kasvun ja oppimisen etenemisestä ovat opettajan käytettävissä lapsen siirtyessä ensimmäiselle luokalle. Tämä varmistetaan esiopetuksen ja koulun henkilöstön sekä huoltajien ja lasten yhteistyöllä. Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää esiopetuksen aikana koottuja kunkin lapsen etenemistä kuvaavia dokumentteja sekä lapselle mahdollisesti laadittua oppimissuunnitelmaa tai HOJKSia. Opetuksen järjestäjä vastaa toimivien siirtymävaiheen käytäntöjen luomisesta. Tietojen siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä.

Opetushenkilöstön tavoitteellinen itsearviointi on esiopetuksen laadun ylläpitämisen ja kehittämisen ehto. Opettajat käyttävät lasten kasvun ja oppimisen seurannasta saamaansa arviointitietoa ja

dokumentaatiota pedagogisessa suunnittelussa ja opetuksen uudelleen suuntaamisessa. Lapsilta ja huoltajilta saatu palaute otetaan huomion toiminnan kehittämisessä.

Lapsille annetaan lukuvuoden päätteeksi esiopetuksen osallistumistodistus. Todistukseen merkitään todistuksen, opetuksen järjestäjän, koulun/päiväkodin ja lapsen nimi, lapsen henkilötunnus sekä todistuksen antamispäivä. Lisäksi todistukseen merkitään, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen. Todistus voi sisältää yleiskuvauksen toteutuneesta esiopetuksesta. Todistukseen ei merkitä lapsen persoonaan, oppimisen etenemiseen tai lapsen toimintaan liittyviä kuvauksia.

4.4 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena Kiteen esiopetuksessa

LAPSI ARVIOI ESKARIVUODEN AIKANA ITSEÄÄN:

- ITSEARVIOINTI esim. hymynaamakuvin
- OMAN TOIMINNAN ARVIOINTI SANALLISESTI
- LEIKKIAJAN JÄLKEINEN PALAUTEHETKI
- YHTEISEN ARJEN ARVIOINTI KESKUSTELEMALLA
- OMIEN TUOTOSTEN KOKOAMINEN KANSIOON
- KASVUNKANSION SEURAAMINEN JA TAPAHTUMIEN MUISTELEMINE
- OMAT KOKEMUKSET ESIOPETUKSESTA

VANHEMMAT ARVIOIVAT LAPSENSA KEHITYSTÄ JA ESIOPETUSTA:

- HAVAINNOT LAPSEN OPPIMISESTA JA HYVINVOINNISTA
- LAPSEN ESIOPETUSSUUNNITELMAN TEKOON OSALLISTUMINEN
- ARJEN KESKUSTELUT VANHEMPIEN JA HENKILÖKUNNAN VÄLILLÄ
- REISSUVIHKON AKTIIVINEN KÄYTTÄMINEN
- KASVUNKANSION SEURAAMINEN YHDESSÄ LAPSEN KANSSA
- VANHEMPAINILTOIHIN JA TOIMINNALLISIIN TAPAHTUMIIN OSALLISTUMINEN
- PALAUTEKYSELYIHIN VASTAAMINEN

HENKILÖKUNTA ARVIOI ESIOPETUSVUODEN AIKANA :

- LASTEN HAVAINNOINTI
- LASTEN TOIMINNAN JA TAITOJEN DOKUMENTOINTI
- LAPSEN ESIOPETUSSUUNNITELMAN LAATIMINEN JA PÄIVITTÄMINEN YHDESSÄ VANHEMPIEN KANSSA
- KASVUNKANSION YLLÄPITO
- OMAN TOIMINNAN ARVIOINTI
- LAPSIRYHMÄN TOIMINNAN ARVIOINTI YHDESSÄ LASTEN JA TYÖYHTEISÖN KANSSA
- TYÖTIIMIN TOIMINNAN ARVIOINTI YHDESSÄ TYÖYHTEISÖN KANSSA
- ESIOPETTAJIEN PEDAGOGIISKAPAJOISSA AJATUSTEN JA KOKEMUSTEN VAIHTO; VERTAISTUKI

4.5 Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Esiopetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta, joka muodostuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutetuista oppimiskokonaisuuksista. Oppimiskokonaisuuksien toteuttamisen lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet sekä tässä luvussa kuvatut opetukselle asetettavat yhteiset tavoitteet. Yhteiset tavoitteet perustuvat eri tiedon- ja taidonaloista nouseviin, esiopetuksen kannalta oleellisiin opetuksen tavoitteisiin sekä laaja-alaiselle osaamiselle asetettuihin tavoitteisiin. Yhteiset tavoitteet ovat opettajan työtä ohjaavia tavoitteita.

Oppimiskokonaisuuksina toteutetun opetuksen tavoitteena on tukea lasten kokonaisvaltaista kasvua ja hyvinvointia sekä tarjota monipuolinen perusta heidän osaamisensa edistymiselle. Leikki ja muut lapsille ominaiset tavat oppia ja työskennellä ovat opetuksen ja toiminnan lähtökohtana. Oppimiskokonaisuuksien kesto ja toteutustapa vaihtelevat valitun aihepiirin, tilanteen ja lasten oppimisen etenemisen mukaan. Lapset osallistuvat oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun ja toteuttamisen arviointiin opettajan ohjauksessa. On tärkeää, että jokaisella lapsella on mahdollisuus oppia ja työskennellä omaan tahtiinsa sekä kehittää taitojaan vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajan ja muun henkilöstön kanssa monipuolisissa oppimisympäristöissä. Oppimiskokonaisuuksien tehtävä on tarjota lapsille uusia ja innostavia oppimiskokemuksia sekä mahdollisuuksia työskennellä kullekin lapselle sopivia oppimisen haasteita sisältävien tehtävien parissa. Opetuksessa otetaan huomioon lasten erilaiset tuen tarpeet ja annetaan lapsille riittävästi tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.

Tässä luvussa kuvatut opetukselle asetetut yhteiset tavoitteet on ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi. Kuhunkin kokonaisuuteen on koottu tavoitteita, joilla on toisiinsa liittyviä opetuksellisia ja kasvatuksellisia tehtäviä. Eri kokonaisuuksien tavoitteita ja sisältöjä yhdistellään pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla esiopetuksen oppimiskokonaisuuksia muodostettaessa.

4.5.1 Ilmaisun monet muodot

Lasten oppimisedellytykset, sosiaaliset taidot ja myönteinen minäkuva vahvistuvat, kun he saavat valmiuksia ympäröivän maailman jäsentämiseen. Nämä valmiudet kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja ilmaisevat itseään ja maailmaa erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Harjoittelu tukee myös lasten keskittymiskyvyn ja itsesäätelytaitojen kehittymistä. Esiopetuksen tehtävä on kehittää lasten ilmaisua musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun perustaitoja harjoittelemalla. Kulttuurin ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä monilukutaidon kehittymistä. Eri ilmaisumuotojen käyttö esiopetuksen arjessa ja juhlissa tarjoaa mahdollisuuksia tuoda esille kulttuurista monimuotoisuutta ja iloita siitä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja ohjataan käyttämään ilmaisun eri muotoja. Opetus suunnitellaan niin, että lapset saavat elämyksiä taiteesta sekä kokemuksia luovasta prosessista ja siihen kuuluvasta suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kokonaisuudesta. Toiminnan lähtökohtana ovat

lasten aistimukset, havainnot ja kokemukset. Lapsia kannustetaan kertomaan ideoistaan, työskentelystään ja niihin liittyvistä erilaisista kokemuksista. Toiminnan tuotoksia tarkastellaan yhdessä, ja yhteinen tekeminen näkyy oppimisympäristöissä. Lasten ilmaisussa ja työskentelyn dokumentoinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja välineitä. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä ja lähiseudun kulttuuritarjontaa.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- Esiopetuksen musiikillinen toiminta on monipuolista ja moniaistista, ja sen tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsille tarjotaan kokemuksia heidän omista musiikillisista taidoistaan laulun, tanssin, liikkeen, soiton ja oman musiikin luomisen avulla. Heidän kanssaan opetellaan lauluja ja tutustutaan eri musiikkityyleihin ja soittimiin. Musiikilla leikitään, kokeillaan ja improvisoidaan. Lasten kanssaan havainnoidaan äänen ta-soa, kestoja, voimaa ja sointivärejä musiikillisessa toiminnassa. Opetus tarjoaa lapsille kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä.
- Esiopetuksessa harjoitellaan käsitöiden tekemistä ja erilaisten työvälineiden käyttöä. Lapsia innostetaan käsitöiden tekemiseen. Lasten kanssa kokeillaan sekä kovien että pehmeiden materiaalien käyttöä ja opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja. Lapsia rohkaistaan suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia käsitöitä mielikuvituksensa ja omien taitojensa puitteissa yhdessä toisten kanssa. Lapset suunnittelevat ja valmistavat opettajan ohjauksessa myös pitempikestoisen käsityön. Työskentelyssä voidaan hyödyntää paikallisia tai lapsiryhmän taustoihin liittyviä käsityöperinteitä.
- Esiopetuksessa tuetaan lasten kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun kehittymistä tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia. Opeteltava asia suunnitellaan lasten kokemusmaailmasta ja kiinnostuksen kohteista lähtien. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja. Kuvan tekemisen taitoja harjoitellaan moniaistisesti esimerkiksi maalaamalla, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tuottamiensa kuvien lisäksi taideteoksia, median kuvia, esineiden muotoilua sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.
- Lapsia rohkaistaan suulliseen ja keholliseen ilmaisuun monipuolisten harjoitusten ja leikin avulla. Tavoitteena on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työestetään yhdessä ilmaisun keinoin. Opetuksessa hyödynnetään loruja, runoja sekä lasten kirjallisuutta. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta prosessista. Ilmaisumuotoina voidaan käyttää esimerkiksi draamatoimintaa, sanataidetta ja tanssia.

4.5.2 Ilmaisun monet muodot Kiteen esiopetuksessa

MUSIIKILLINEN

LAULAMINEN:

- perinteiset lastenlaulut
- uusien laulujen oppiminen
- yhdessä laulaminen
- rohkeus laulaa
- laululeikit

KUUNTELEMINEN:

- erilaiseen musiikkiin tutustuminen
- eläytyminen ja nauttiminen

SOITTAMINEN:

- kehonsoittimet
- rytmisoittimet
- itse tehdyt soittimet
- yhdessä soittaminen

ÄÄNIMAAILMA:

- erilaisten äänien kuunteleminen, tunnistaminen ja tuottaminen
- eläinten äänet
- ympäristön äänet
- luonnon äänet

MUSIIKKIKULTTUURI:

- konsertit
- lastenmusiikki
- kansanmusiikki
- klassinen musiikki
- nykymusiikki
- hengellinen musiikki
- musiikkisadat
- omat esitykset
- juhlat

AISTIEN KÄYTTÖ

MUSIIKKILIIKUNTA

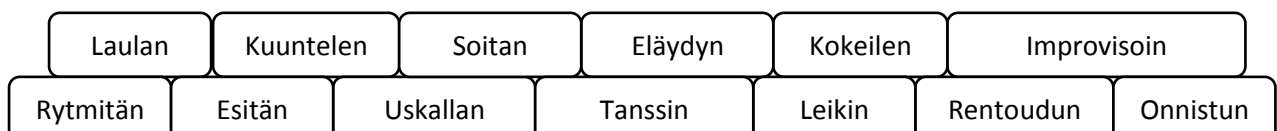
RENTOUTUMINEN

MUSIIKIN PERUSKÄSITTEET:

- hiljainen – voimakas
- korkea – matala
- soolo – tutti
- duuri - molli

RYTMI:

- perus- ja sanarytmi
- kaikurytmi
- tavurytmi
- hidas – nopea
- rytmittävät ja tauko (taa, ti –ti,)

KUVATAITEELLINEN ILMAISU, KÄSITYÖ

TEKSTIILITYÖ:

- solmu ja rusetti
- pujottelu
- langan pujotus neulaan
- ompelutyöt ja ompelukuvat
- lankatyöt
- kankaan painanta
- huovutus

ASKARTELU:

- leikkaaminen, repiminen
- liimaaminen
- sommittelu
- taittelu
- painaminen
- erilaisten materiaalien käyttö (perus-, luonnon, ja kierätysmateriaali)
- avaruudellisen hahmottamiskyvyn kehittäminen

TEKNINENTYÖ:

- sahaaminen
- naulaaminen
- hiominen
- poraaminen
- liimaaminen
- maalaaminen ja lakkaaminen
- vuoleminen

RAKENTELU:

- avaruudellinen hahmottaminen
- legot ja puupalikat
- magneetit
- majarakentelu
- lumi- ja hiekkarakentelu
- rakentelusarjat

KUVAAMATAITO:

- piirtäminen, maalaaminen ja värittäminen
- kynä- ja sivellinote
- erilaiset paperit ja piirtimet esim. hiili, väriliidut ja tussit
- erilaiset värimateriaalit (sormi-, vesi- ja peitevärit)
- oikeat työskentelytavat ja välineiden huolto
- sabluunat
- leimasimet ja painanta
- mediaesitykset

MUOVAILU:

- savi, muovailuvaha ja taikataikina
- liisterityöt
- lumi ja hiekka

KUVALLINEN VIESTINTÄ:

- ympäristön kuvat ja niiden merkitys
- liikennemerkkit
- mainokset
- postikortit
- internet
- taidekirjat
- sanomalehdet

YMPÄRISTÖN ESTETIIKKA:

- elämykset
- kauneuden havaitseminen ympäristössä
- aisti- ja tunnekokemusten herättäminen
- omien ja toisten töiden arvos-taminen
- lasten omat taidenäyttelyt

VÄRIT:

- nimeäminen ja tunnistaminen
- värien sekoittaminen
- päävärit ja välivärit

Iloitsen

Kokeilen

Opin

Arvostan

Arvioin

Ratkaisen ongelmia

Luon

Tutustun

Havainnoin

Tunnen

Tunnistan

Onnistun

Sommittelen

SUULLINEN JA KEHOLLINEN ILMAISU

TEATTERI:

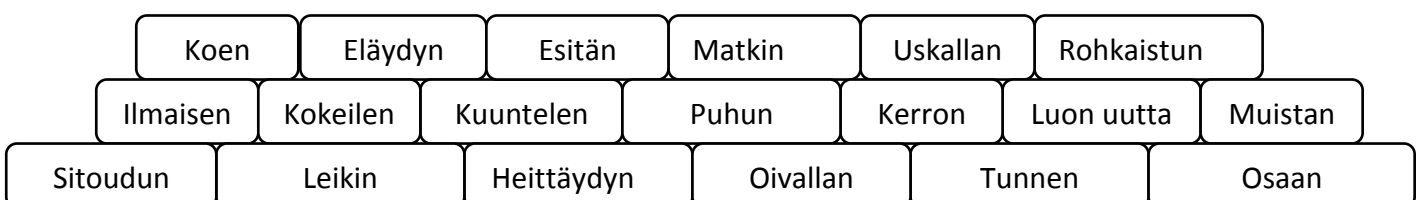
- lasten esitykset ja näytelmät
- nukketeatteri
- varjoteatteri
- pöytäteatteri
- musiikkiteatteri
- pantomiimi
- elokuvat
- mielikuvat ja improvisointi
- ilmaisuharjoitukset
- teatterivierailut

ROOLILEIKKI:

- ohjattu leikki
- vapaa/luovaleikki
- juonellinen leikki
- draamaleikki
- sääntöleikit

ILMAISU:

- aistiharjoitukset
- kontaktileikit
- rentoutushetket
- eläytyminen tunnetiloihin
- itsensä ilmaiseminen liikkeen, äänen ja puheen avulla
- lorut, runot, lasten kirjallisuus

4.5.3 Kielen rikas maailma

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Esiopetusiässä kielestä tulee yhä vahvemmin lasten ajattelun, ilmaisun ja vuorovaikutuksen väline, jonka avulla he jäsentävät arkeaan ja rakentavat maailmankuvaansa. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten kielellisten taitojen kehitystä kokonaisvaltaisesta kielen merkityksen hahmottamisesta kohti yksityiskohtaisempaa kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista. Keskeistä on vahvistaa lasten kiinnostusta ja uteliaisuutta puhuttua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielellinen mallintaminen ja runsas myönteinen palaute ovat tärkeitä oppimiselle. Erilaisten viestien tulkitseminen ja tuottaminen suullisesti ja viestintävälineitä käyttäen ovat osa vähitellen kehittyvää monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista laaja-alaista osaamista. Esiopetuksessa lasten kielellisen ja kulttuurisen taustan monimuotoisuus tunnustetaan, sitä kunnioitetaan ja sen jatkuvuutta tuetaan. Eri kielten havainnointi tukee lasten kielitietoisuutta sekä kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvän laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa heidän kiinnostustaan kieliin ja kulttuureihin. Lasten kielellisen tietoisuuden kehittymistä edistetään kielellä leikkien, loruillen sekä tutustuen monipuolisesti puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen. Lasten kehittyvää luku- ja kirjoitustaitoa tuetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Opetus ja oppimisympäristöt suunnitellaan niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua ja kirjoitettua kieltä sekä laajentaa sanavarastoaan. Opetuskielen lisäksi esiopetuksessa havainnoidaan muita kieliä. On tärkeää, että lapset, joiden äidinkieli on muu kuin esiopetuksen kieli, saavat vahvan tuen opetuskielen taidon kehittymiselle ja samalla kokemuksen, että heidän kotona puhumansa kieli on tärkeä ja arvokas.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- Lasten suomen/ ruotsin/ saamen/ viittomakielen taidon kehittymistä tuetaan monipuolisesti esiopetuksen aikana.
- Opetus tarjoaa lapsille mahdollisuuksia harjoitella kuuntelemista ja puhumista erilaisissa tilanteissa. Heitä ohjataan kertomaan ja keskustelemaan sekä eläytymään, ymmärtämään ja muistamaan kuulemaansa. Sanojen merkityksiä pohditaan yhdessä ja sanoilla leikitellään. Yhteisissä keskusteluissa lapset kehittävät taitojaan kysyä, päätellä ja arvioida kuulemaansa. Lapsia innostetaan tarinoiden tekemiseen ja taitoa harjoitellaan esimerkiksi saduttamalla tai digitarinoita tekemällä.
- Lapsille luetaan erilaisia tekstejä ja niistä keskustellaan yhdessä. Tämä auttaa lapsia ymmärtämään lukemisen merkitystä. Opettajan mallintamisen ja erilaisten harjoitusten avulla lapset saavat kokemuksia siitä, miten puheen voi muuttaa kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitetun kielen puheeksi. Kirjoitettua ja puhuttua kieltä tutkitaan yhdessä. Lapsia ohjataan havaitsemaan, että puheen voi jakaa pienempiin osiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänneisiin.

- Lasten lukutaidon kehittymistä tuetaan järjestämällä heille mahdollisuuksia leikilliseen kirjoittamiseen ja omien tekstien tuottamiseen tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Lapsia innostetaan yhdessä ja omatoimisesti tunnistamaan ja tuottamaan eri tavoin kirjaimia, sanoja ja tekstejä taitojensa ja mielenkiintonsa mukaisesti heille mielekkäissä asiayhteyksissä.
- Opetuksessa käytetään monipuolisesti lastenkirjallisuutta. Lapsia rohkaistaan tutkimaan ja lukemaan oman taitonsa mukaisesti erilaisia tekstejä sekä kertomaan ja ilmaisemaan eri tavoin kuulemastaan tai lukemastaan.
- Erilaisten leikkien ja harjoitusten avulla tuetaan lasten hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä heidän kykyään hahmottaa tilaa ja suuntia. Lapsia ohjataan tarkoituksenmukaiseen kynäotteeseen ja näppäimistöjen käyttöön.
- Esiopetuksessa tuetaan lasten kielellisiä valmiuksia havainnoimalla eri kieliä yhdessä lasten kanssa. Erityisesti tarkastellaan lapsiryhmässä ja lähiympäristössä puhuttuja kieliä. Näin tuetaan lasten kielitietoisuuden ja oman kielellisen ja kulttuurisen identiteetin kehittymistä. Samalla lapsia autetaan havaitsemaan ympäröivän maailman kielellinen ja kulttuurinen rikkaus ja kiinnostavuus. Opetuksessa voidaan käyttää esimerkiksi erikielisiä lauluja, leikkejä ja viittomia.

4.5.4 Kielen rikas maailma Kiteen esiopetuksessa

PUHUMINEN JA KUUNTELEMINEN:

- kiinnostuksen herättäminen kieltä kohtaan
- keskustelu- ja vuorovaikutustaidot (kuuntelu, vuoronodottaminen ja keskusteluun osallistuminen, kysely)
- omien tunteiden sanoittaminen
- omista mielipiteistä ja havainnoista kertominen
- ohjeen kuunteleminen ja sen muistaminen
- kuullun erottelu ja hahmottaminen
- puheen ymmärtäminen
- ristiriitojen sovittelu
- suun motorikka
- keskittymisen harjoittelu

LUOVA ILMAISU:

- mielikuvitusleikit
- esiintymistaidot
- roolileikki
- teatteri
- liikunta

MUISTIN HARJOITTAMINEN

KÄSITE JA SANAVARASTO:

- sanavaraston lisääminen
- sanasäkit
- yläkäsitteet ja luokittelu
- vertailu, koko, suunta, paikka, aika

AJATTELUN KEHITTÄMINEN:

- syy-seuraus, oikea-väärä, tosi-epätosi
- looginen järjestys, johdonmukaisuus, päättely
- kriittinen ajattelu

LUKEMINEN JA KIRJOITTAMINEN:

- äänne- ja kirjainvastaavuus
- tavurytmit
- sanat (yhdyssanat, synonyymit)
- riittäminen
- luku- ja kirjoitussuunta
- mallista kirjoittaminen ja päällekirjoitus
- leikkilukeminen ja -kirjoittaminen
- kuvalukeminen
- suuraakkosten nimeäminen ja tunnistaminen
- lukemisen ja kirjoittamisen yhteys
- saduttaminen
- tietoteknologian hyödyntäminen

KIRJALLISUUS:

- sadut, tarinat, kertomukset
- riimit, lorut, runot, arvoitukset
- kuva- ja tietokirjat
- sarjakuvat
- kirjastoon tutustuminen

ERI KIELET:

- erikieliset laulut ja leikit
- viittomat
- erikielisten lasten kieli-identiteetin tukeminen

Leikin

Kuuntelen

Kerron

Eläydyn

Esitän

Ajattelen

Tutkin

Nimeän

Luen

Riittäminen

Keskustelen

Tavutan

Tunnistan

Kirjoitan

4.5.5. Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän kasvaessaan. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia siinä. Aihetta lähestytään historiallisesta ja yhteiskunnallisesta sekä etiikan ja katsomusten näkökulmista. Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajankohtaisia asioita pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin. Arjen eettisten valintojen pohdinta sekä omien tunteiden kehittäminen ja rakentavan käyttäytymisen harjoittelu vahvistavat lasten vuorovaikutustaitoja. Tutustuminen lähiyhteisön tapoihin sekä uskontoihin ja muihin katsomuksiin yhdessä kokonaisuuden muiden tavoitteiden kanssa tukee lasten kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. Opetuksessa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Tavoitteena on edistää lasten mielenkiintoa yhteiskunnan, erityisesti lähiyhteisön toimintaan ja vahvistaa heidän osallisuuttaan toimintaympäristössään. Lapsia ohjataan havainnoimaan nykyisyyttä ja heille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Opetuksessa tuetaan lasten eettisen kohtaamisen ja ajattelun taitoja sekä tunteiden kehittymistä. Lapset tutustuvat opettajan johdolla niin omaan kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä edustettuina oleviin katsomuksiin ja uskontoihin sekä niihin liittyviin tapoihin ja perinteisiin. Lapsia rohkaistaan kysymään ja heidän pohdintoilleen ja ihmettelylelle annetaan tilaa. Kokonaisuuden työtapoina korostuvat keskustelut sekä erilaiset eläytymisen mahdollistavat menetelmät.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- Lasten kanssa tutustutaan johonkin lähiympäristön henkilöön tai kohteeseen historiallisesta näkökulmasta. Aihetta lähestytään havainnollisesti ja moniaistisesti eri ilmaisutapoja hyödyntäen. Lisäksi opetuksessa voidaan käsitellä lapsia kiinnostavia muita historiallisia tapahtumia, henkilöitä, kulttuureja ja kulttuuriperintöä. Tiedon lähteenä voidaan käyttää lähiyhteisön jäseniä, esineistöä ja ympäristöä sekä hyödyntää lasten huoltajien asiantuntevasta omasta kulttuuriperinnöstään. Opetuksessa voidaan hyödyntää myös juhlaperinteitä, kertomuksia, perinneleikkejä ja vanhoja lauluja.
- Lasten kiinnostusta yhteiskunnallisiin asioihin herätetään keskustelemalla heitä kiinnostavista lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista. Lasten kanssa tutustutaan mediaan ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti. Mediatarjonnan sisältöä ja todennäköisyyttä pohditaan yhdessä lasten kanssa. Opetuksessa tutustutaan lasten oikeuksiin hyödyntäen YK:n yleissopimusta lapsen oikeuksista. Lasten kanssa laaditaan ja kehitetään esiopetusryhmän sääntöjä. Samalla autetaan lapsia ymmärtämään, että yhteisön säännöt ovat ihmisten luomia sopimuksia. Lähiympäristöä hyödynnetään niin että lapsilla on mahdollisuus aitoon osallistumis- ja vaikuttamiskokemukseen.

- Esiopetukseen sisältyy koko ryhmälle yhteistä eettistä kasvatusta. Kasvatus liitetään lasten arkeen ja käytännön tilanteisiin, joihin liittyy tunteita ja eettisiä valintoja. Lapsia ohjataan tunnistamaan tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti sekä ratkaisemaan rakentavasti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita. Lasten kanssa pohditaan ystävyyttä ja toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, tyttönä ja poikana olemiseen liittyviä oletuksia sekä oikean ja väärän erottamista. Yhteisten keskustelujen lisäksi luontevia tapoja eettiseen kasvatukseen antavat esimerkiksi roolileikit sekä sadut ja median kertomukset. Opetuksessa voidaan hyödyntää sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja kehittäviä opetusohjelmia ja materiaaleja.
- Esiopetuksen katsomuskasvatuksessa yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset. Uskonnotuutta tarkastellaan esiopetuksessa muiden katsomusten rinnalla. Katsomuskasvatus liitetään arjen asioihin, juhliin ja ajankohdaisiin tapahtumiin, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä. Tavoitteena on auttaa lapsia ymmärtämään ja kunnioittamaan sekä omia että toisten lasten ja perheiden erilaisia katsomuksellisia perinteitä sekä niihin liittyviä tapoja ja käsityksiä. Lapsia rohkaistaan erilaisten elämänskysymysten pohdintaan yhdessä toisten kanssa toimien. Samalla heidän valmiutensa ymmärtää uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä sanoja ja käsitteitä vahvistuvat. Opetuksessa hyödynnetään esimerkiksi vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia.

4.5.6 Minä ja meidän yhteisöme Kiteen esiopetuksessa

YHTEISKUNTA, HISTORIA, ETIIKKA JA KATSOMUS

MINÄKUVA JA TERVE ITSETUNTO:

- lapsi tuntee itsensä tärkeäksi ja hyväksytyksi
- lapsi oppii tuntemaan erilaisia tunteita ja käsittelemään niitä
- lapsi ymmärtää oikean ja väärän
- lapsi tunnistaa omat vahvuudet ja kehittämisen kohteensa
- lapsi oppii kestämään epäonnistumisia ja häviämistä
- lapsi iloitsee ja nauttii onnistumisistaan

YSTÄVYYYS JA VUOROVAIKUTUSTAITOT:

- toisten arvostaminen
- suvaitsevaisuus
- vastuu itsestä ja toisista
- elämän kunnioittaminen
- hyvät tavat
- oikeudenmukaisuus
- ristiriitojen selvittäminen, anteeksi pyytäminen ja antaminen
- kiusaamisen ehkäisy
- yhteisten sääntöjen noudattaminen
- työrauhan antaminen ja pyytäminen

HISTORIALLISUUS:

- kulttuuriperinne
- oma perhe ja suku
- juhlaperinne
- perinneleikit ja –laulut
- lähialueen historia

YHTEISKUNNALLISUUS:

- ajankohtaiset ilmiöt
- eri mediat
- YK:n lapsen oikeudet
- yhteiset säännöt

EETTINEN TOIMINTA ELINYMPÄRISTÖSSÄ:

- oikean ja väärän tunnistaminen
- ilot, pelot, tunteet
- luonnonsuojelu
- ihminen osana luontoa
- erilaisiin kulttuureihin tutustuminen ja niiden arvostaminen

KATSOMUSKASVATUS:

- uskonvapaus ja suvaitsevaisuus
- kirkolliset juhlat (ristiäiset, vihkiminen, hautajaiset)
- kirkkovuoden juhlapyhät ja perinteet (joulu, pääsiäinen, Mikkelinpäivä)
- kotiseurakuntaan tutustuminen
- hengellinen musiikki
- lasta kiinnostavien uskonnollisten kysymysten käsittely

Olen hyvä kaveri

Autan toisia

Arvostan

Selvitän riidat

Käsittelem tunteita

Kunnioitan

Keskustelen

Noudatan sääntöjä

4.5.7 Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lasten toimintaympäristö - lähiluonto ja rakennettu ympäristö sekä muut esiopetuksen oppimisympäristöt - tarjoavat runsaasti aineksia lasten oppimiselle. Erityisen tärkeää opetuksen liittäminen lasten kokemusmaailmaan ja heidän toimintaympäristöönsä on matemaattisten taitojen opettelussa sekä teknologia- ja ympäristökasvatusten toteuttamisessa. Toimintaympäristöön liittyvät havainnot, kokemukset ja tiedot, niiden jäsentäminen ja kuvaaminen auttavat lapsia kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Kehittyvä taito nimetä asioita sekä ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä edistää lasten monilukutaitoa. Esiopetuksen tehtävänä on tukea lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä ja kiinnostusta matematiikkaan. Tehtävänä on myös vahvistaa lasten luonnontuntemusta ja luontosuhdetta sekä tutustua arjen teknologiaan. Esiopetuksessa tutustutaan tutkivaan oppimiseen havainnoimalla ja tutkimalla ympäristöä sekä kokeilemalla ja pääättelemällä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

- Esiopetuksessa vahvistetaan pohjaa lasten matemaattisen ajattelun kehittymiselle ja matematiikan oppimiselle. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota arjessa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan. Opetus luo mahdollisuuksia luvun, muutoksen ja ajan käsitteiden sekä tason ja avaruuden hahmottamisen ja mittaamistaitojen kehittymiselle. Opetuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille.
- Opetuksessa havainnoidaan luontoa. Lasten ympäristöherkkyyden ja luontosuhteen kehittymistä tuetaan tarjoamalla lapsille kokemuksia luonnossa liikkumisesta sekä sen tutkimisesta. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa sekä kokeilemaan ja keksimään omia ratkaisuja.
- Opetuksessa tutustutaan tutkivaan työtapaan. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä ja etsimään niihin yhdessä selityksiä. Lapset opettelevat vertailemaan, luokittelemaan sekä järjestämään havaintojen tai mittausten pohjalta saatuja tietoja. Heitä rohkaistaan tekemään päätelmiä ja keksimään ratkaisuja arjen ongelmiin sekä kokeilemaan ratkaisuja. Opetuksessa harjoitellaan dokumentointia eri välinein sekä esittämään tuloksia eri tavoin.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- Lapsia kannustetaan kehittämään matemaattisia taitojaan toiminnallisesti, leikkien ja eri aisteja käyttäen erilaisissa oppimisympäristöissä. Opetuksessa tutustutaan matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisesti ja yhdessä toimien.
- Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan erilaisissa arjen tilanteissa opettajan mallintamisen ja kielellistämisen avulla. Havaintoja harjoitellaan esittämään itse ja kuvien sekä erilaisten välineiden avulla. Toiminta suunnitellaan niin että siinä on paljon mahdollisuuksia luokitella, vertailla, asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Opetukseen kuuluu muistia kehittäviä leikkejä ja tehtäviä. Lapsia kannustetaan myös toimintaympäristöön liittyvien ongelmanratkaisutehtävien päättelyyn ja ratkaisujen etsimiseen.

- Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti leikkien ja työskennellen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä sekä liittämään ne lukusanaan ja numero-merkkeihin taitojensa mukaan. Lukumääriä vertaillaan ja tutkitaan lukumäärän muutosta käytännön esimerkkejä keksien. Erityisesti opetuksessa kiinnitetään huomiota lasten lukujonotaitojen ja nimeämisen kehittämiseen.
- Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tason ja tilan hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan ja kokeilemaan 2- ja 3-ulotteisuutta sekä opettelemaan sijainti- ja suhdekäsitteitä, kuten edessä, ylhäällä ja joka toinen, esimerkiksi liikuntaleikkien avulla. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Opettajan ohjauksessa lapset tutustuvat ympäristössä oleviin muotoihin ja harjoittelevat nimeämään niitä.
- Esiopetuksessa kokeillaan mittaamista keholla ja eri välineillä. Opetuksessa harjoitellaan ajankäsitteitä, kuten joskus, eilen ja aamulla. Aikajärjestystä pohditaan yhdessä esimerkiksi vuorokaudenaikoja havainnoimalla.
- Opetuksessa hyödynnetään muun muassa leikkejä, pelejä ja tarinoita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa.
- Esiopetuksen ympäristökasvatus tarjoaa lapsille luontokokemuksia sekä mahdollisuuden tutkia ja tutustua kasveihin, eläimiin ja luonnon ilmiöihin. Ympäristöä havainnoidaan eri aistein sekä havaintovälineiden avulla. Opetukseen voi kuulua myös pieniä kokeita. Havainnoista keskustellaan ja havaintotietoa harjoitellaan luokittelemaan. Samalla opetellaan luontoon liittyvien käsitteiden käyttöä ja päätelmien tekemistä sekä pohditaan syy-seuraussuhteita. Lasten luonnontuntemusta hyödynnetään opetuksessa. Lasten kanssa harjoitellaan tiedon hankintaa hakemalla yhdessä tietoa joistakin lapsia kiinnostavista asioista. Opetuksessa luodaan pohjaa kestäväälle elämäntavalle tutustumalla luonnonsuojeluun. Lapsia ohjataan huolehtimaan ympäristöstään ja sen viihtyisyydestä.
- Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjessa esiintyviä teknologisia ratkaisuja ja niiden ominaisuuksia ja toimivuutta. Opetuksessa tuodaan esille, että teknologia on ihmisen luovan toiminnan aikaansaamaa. Lapset tutustuvat teknologiaan keksimällä, askartelemalla ja rakentamalla itse erilaisia rakenteita ja ratkaisuja eri materiaaleja hyödyntäen. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Opetuksessa voidaan hyödyntää oppimisympäristöjen välineiden lisäksi esimerkiksi lasten omia leikkikaluja ja miettiä niiden toimintaperiaatteita.

4.5.8 Tutkin ja toimin ympäristössäni Kiteen esiopetuksessa

MATEMAATTISET TAIDOT

ONGELMANRATKAISU

JA PÄÄTTELYTAIDOT

LUOKITTELU, VERTAILU JA JÄRJESTÄMINEN:

- Luokittelu; koko, väri, muoto, materiaali, käyttötarkoitus...
- Vertailu; Pituus, korkeus, suurempi, pienempi, yhtä suuri (mittattavat ominaisuudet). .. Enemmän, vähemmän, yhtä monta (määrää ilmaisevat ominaisuudet)...
- Sarjojen täydentäminen ja jatkaminen

GEOMETRIA:

- Kolmio, ympyrä ja nelikulmio
 - * kuvioiden jäljentäminen
 - * havainnointi ja luokittelu
 - * nimeäminen
 - * rakentelu, askartelu, muovailu
- Avaruudellinen hahmottaminen
 - * edessä, takana, ylhäällä, alhaalla, oikealla, vasemmalla...

LUKUKÄSITE:

- Lukumäärä (...)
- Lukusana (kolme)
- Numeromerkki (3)
- Lukujonot etu- ja takaperin
- Lukumäärän yhdistäminen lukusanaan ja numeromerkkiin
- Numeron kirjoittaminen
- Yhteen - ja vähennyslaskun alkeet
- Lukujen hajottaminen
- Naapuriluvut

MITTAAMINEN:

- Pituus
- Paino
- Tilavuus
- Aika
- Raha
- Diagrammit

Mittaaan

Luokittelen

Vertailen

Pohdiskelen

Oivallan

Teen johtopäätöksiä

Nimeän

Lasken

Ratkaisen

Havainnoin

Tutkin

Tunnistan

Onnistun

YMPÄRISTÖKASVATUS JA TEKNOLOGIA

LUONTO:

- vuodenaajat
- luonnonilmiöt
- sää ja lämpötila
- eläimet, kasvit ja sienet
- luonnonantimet
- elollinen ja eloton luonto
- luonnon kiertokulku
- luonnonsuojelu
- jokamiehen oikeudet
- retkeily ja luonnosta nauttiminen

LÄHIYMPÄRISTÖ:

- maaseutu, taajama, kaupunki
- liikennesäännöt
- lähiympäristön rakennukset
- työnteko ja ammatit
- perinnetuntemus
- jätteiden kierrätys ja lajittelu

AIKA JA AVARUUS:

- eskarin päivärytmi
- vuorokausi
- viikonpäivät
- kuukaudet
- vuodenaajat
- vuosi
- maa ja muut taivaankappaleet

TEKNOLOGIA:

- arjen tekniset laitteet
- omat keksinnöt
- teknologian hyödyntäminen

SUOMALAISUUS:

- Suomen lippu
- kartat
- presidentti
- pääkaupunki
- tunnuspiirteet

YMPÄRISTÖN AINEET, MATERIAALIT JA ENERGIA:

- ympäristössä käytetyt materiaalit (puu, rauta, muovi, lasi)
- aineiden ominaisuudet ja niiden valmistus (kova, pehmeä, taipuisa / itse tehty, kasvatettu, teollisesti valmistettu)
- veden olomuodot
- energia (aurion valo ja lämpö, ravinto ja sen merkitys)
- valo, varjo ja ääni
- liike

MUUT MAAT:

- erilaisuus, suvaitsevaisuus
- lapset muissa maissa

Tutkin	Kokeilen	Vertailen	Hankin tietoa	Oivallan	Ratkaisen ongelmia
Nimeän	Mittaan	Käytän aisteja	Havainnoin	Tunnistan	Tunnen

4.5.9 Kasvan ja kehityksen

Itsestä huolehtiminen ja siihen liittyvät arjen taidot ovat osa esiopetuksen tavoitteena olevaa laaja-alaista osaamista. Kehittyäkseen tällä osaamisen alueella lapset tarvitsevat kokemuksia, tietoja ja pohdintaa, joiden pohjalta heidän arvostuksensa ja taitonsa voivat vähitellen kehittyä. Esiopetuksessa tehtävää lähestytään liikunnan, ruuan, kuluttajuuden, terveyden sekä turvallisuuden näkökulmista. Esiopetuksen tehtävänä on luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle sekä kehittää lasten terveysosaamista ja turvataitoja. Lisäksi tehtävänä on edistää kestävään elämäntapaan kuuluvia ruoka-, kulutus- ja puh- taustottumuksia.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Lapset saavat monipuolisia kokemuksia liikunnasta ja alkavat ymmärtää liikkumisen yhteyttä hyvinvointiin ja terveyteen. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia lasten motoristen ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Erityisesti kiinnitetään huomiota lasten yleisten oppimisedellytysten kannalta tärkeiden havaintomotoristen taitojen kehittymiseen. Lasten kanssa tutustutaan terveelliseen ruokaan ja pohditaan sen merkitystä. Lapsia ohjataan kohtuulliseen kulutukseen. Opetuksessa pohditaan terveyteen liittyviä tekijöitä sekä tuetaan lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään. Lapset saavat tietoja turvallisesta liikkumisesta lähiympäristössä sekä esiopetuksen oppimisympäristöissä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- Esiopetuksen tavoitteena on innostaa lapsia liikkumaan monipuolisesti ja kokemaan liikunnan iloa. Liikkumisen ja leikkien avulla lasten yhdessä toimimisen taidot kehittyvät. Samalla heidän kehönhallintansa vahvistuu sekä heidän taitonsa hahmottaa omaan kehoon ja sen eri osiin suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan kehittyy. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikkumiseen sekä sisällä että ulkona. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia rohkaistaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.
- Esiopetuksessa harjoitellaan monipuolisesti ja säännöllisesti arkeen liittyviä motorisia perustaitoja eri ympäristöissä. Näitä ovat tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot. Tasapainoa harjoitellaan pysähtymisiä ja harhauttamisia sisältävien leikkien avulla tai taitoradalla leikitellen. Liikkumistaitoja edistetään kierimistä, kiipeämistä, juoksua ja hyppelyjä sisältävillä harjoituksilla. Välineenkäsittelytaitoja harjoitellaan työntämällä ja vetämällä sekä käyttämällä monipuolisesti eri välineitä ja palloja. Lisäksi lapsia innostetaan harjaannuttamaan hienomotorisia taitojaan sorminäppäryyttä ja tarkkuutta kehittävien pelien ja leikkien avulla. Tavoitteena on, että toiminta antaa kaikille lapsille mahdollisuuksia osallistumiseen ja onnistumiseen sekä tukee lasten hyvinvointia ja toimintakykyä.

- Esiopetuksessa ruokailutilanteita käytetään päivittäisen terveyttä edistävän syömisen ja ruokaan liittyvän osaamisen oppimisympäristönä. Ruokailutilanteista luodaan lasten kanssa mahdollisimman viihtyisiä ja lapsia ohjataan hyviin tapoihin. Suomalaisen ruoka- ja tapakulttuurin lisäksi opetuksessa tutustutaan johonkin muuhun ruoka- ja tapakulttuuriin kotien asiantuntemusta hyödyntäen.
- Lasten kanssa tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa mainontaa sekä pohditaan kohtuullisen kuluttamisen merkityksestä. Esimerkiksi lasten leikeissä ja piirroksissa ilmenevät tulkinnot kulutuksesta ja mainonnasta voivat toimia esiopetuksen kuluttajakasvatuksen pohjana.
- Lapsia ohjataan ymmärtämään liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitystä hyvinvoinnille ja terveydelle. Lasten kanssa pohditaan terveyttä ja sairauksia ja niiden syitä sekä ihmisen mahdollisuuksia vaikuttaa omaan fyysiseen terveyteensä ja mielen hyvinvointiin. Hyvistä ihmissuhteista ja niiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille keskustellaan. Kaveruutta ja toisten huomioon ottamista sekä tunteiden tunnistamista ja hallintaa harjoitellaan arjen tilanteissa. Lasten kanssa havainnoidaan nukkumisen ja liikumisen määrää sekä mietitään niiden yhteyttä päivittäiseen virkeyteen ja hyvään oloon. Opetuksessa haetaan tietoa hygieniasta ja harjoitellaan siihen liittyviä perustaitoja osana esiopetuksen arkea.
- Lapset saavat esiopetuksessa tietoa oikeudestaan turvalliseen elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen. Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjen toimintaympäristöihin ja esiopetuksen oppimisympäristöihin liittyviä yleisimpiä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hankkia apua sekä toimia turvallisesti tavallisimmissa arjen tilanteissa. Lapsia rohkaistaan hakemaan aikuisen apua esiopetuksen ongelmatilanteissa ja kiusaamista kohdatessaan sekä kertomaan huolistaan. Opetuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumisen sääntöjä sekä turvallista toimintaa tieto- ja viestintäteknologisissa ympäristöissä ikäkaudelle sopivalla tavalla.

4.5.10 Kasvan ja kehityn Kiteen esiopetuksessa

FYYSINEN AKTIIVISUUS

MOTORISET PERUSTAITOT:

- tasapainotaidot
- liikkumistaidot
- käsittelytaidot

KEHON HALLINTA JA HAHMOTUS:

- keskilinjän ylitys
- kehonosien nimeäminen
- liikeradat
- tilanhahmotus
- voiman käyttö
- eri tasojen käyttö

KÄDEN JA SILMÄN YHTEISTYÖ / KÄDENTAITOT:

- kynä- ja saksiotte
- teroittaminen
- kuviodien ja viivojen jäljentäminen
- piirtäminen ja värittäminen
- ompelu
- pujottelu
- solmiminen

JÄRJESTÄYTYMISMUODOT:

- rivi, jono, piiri
- jako joukkueisiin, jako kahteen
- erilaiset ja –kokoiset ryhmät
- käsitteet ja suunnat

YLEISURHEILU

SATU- JA MUSIIKKILIIKUNTA

TELINELIIKUNTA:

- penkit
- köydet ja renkaat
- trampoliini
- permanto
- puolapuut
- pukki
- rekki

LEIKIT JA JOUKKUEPELIT:

- sääntöleikit
- reaktio- ja juoksuleikit
- jalkapallo, sähly, pesäpallo, jääkiekko

VÄLINELIIKUNTA:

- pallot ja mailat
- vanteet
- hernepussit
- itse tehty materiaali
- huivit ja nauhat
- donitsit
- lattiamuodot
- taikavarjot

TALVIURHEILU:

- hiihto ja luistelu
- lumileikit
- vuorikiipeily

LUONTOLEIKIT:

- aarteenetsintä
- geokätköily
- suunnistus
- seikkailu
- metsämörrittäminen
- retket, patikointi

UINTI:

- veteen totuttautuminen

Tasapainoilun

Konttaan

Kiipeän

Kävelen

Juoksen

Hyppään

Hengästyn

Laukkaan

Riipun

Keinun

Heitän

Potkin

Pallottelen

Riemuitsen

Hikoilen

TERVEYS, TURVALLISUUS JA HYVINVOINTI

TUNNE-ELÄMÄ:

- itsensä arvostaminen
- toisten ihmisten kunnioittaminen
- sosiaalisten suhteiden tukeminen
- omien ja muiden tunteiden tunnistaminen
- itsetunnon vahvistaminen
- omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tunnistaminen

VÄKIVALLATTOMUUS:

- oman kehon arvostaminen
- koskemattomuus
- suvaitsevaisuus
- vuorovaikutustaidot
- tunteiden säätely
- rajat
- faktan ja fiktion erottaminen
- käytöstavat

PÄIHDEKASVATUS:

- vaarallisten esineiden ja asioiden tunnistaminen sekä ymmärrys, ettei niihin saa koskea
- päätöksentekotaidot ja seurausten miettiminen
- taito sano "Ei" ja vastustaa ryhmän painetta
- lapsia kiinnostavien asioiden käsittely keskustellen

HYGIENIA:

- käsienpesu ruokailujen ja wc-käyntien yhteydessä
- aivastaminen hihaan
- nenän niistäminen
- puhdas, siisti ja tilanteeseen sopiva vaatetus
- tartuntataudit
- suuhygienia

TERVEYS:

- fyysinen terveys
- mielen hyvinvointi

TURVALLISUUS:

- avun hakeminen
- pienet ensiaputaidot (nenäverenvuodon tyrehtyttäminen, kylmän käyttäminen apuna haavereissa)
- liikkuminen lähiympäristössä
- liikennesäännöt
- luotettavan ja epäluotettavan henkilön tunnistaminen
- paloturvallisuus

LIIKUNTA:

- liikunnan ilo
- säännöllisyys
- monipuolisuus
- leikinomaisuus
- fyysinen rasitus
- kehon reagointi fyysiseen rasitukseen
- liikunnan merkitys hyvinvoinnille
- ryhti

RUOKAILU:

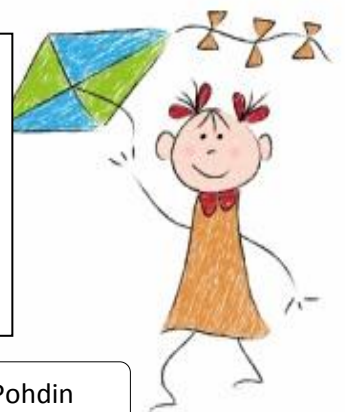
- monipuolinen ruoka
- erilaisten ruokien maistaminen
- ruuan arvostaminen
- lautasmalli
- hyvät ruokailutavat
- käsi- ja suuhygienia
- ruoka- ja tapakulttuuri
- nestetasapainosta huolehtiminen

KULUTTAJAKASVATUS:

- lapsiin kohdistuvan mainonnan tutkiminen
- kohtuullinen kuluttaminen

LEPO:

- leikin ja levon välinen tasapaino
- yönun tärkeys
- mahdollisuus rauhoittumiseen ja lepo hetkiin
- rentoutus

Tunnen

Käyttäydyn

Arvostan

Suvaitsen

Pohdin

Lepään

Rentoudun

Peseydyn

Maistelen

Liikun

Voin hyvin

4.6 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Kaikkien lasten esiopetuksessa noudatetaan samoja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia esiopetuksen yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan esiopetuksessa huomioon. Esiopetuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteettien kasvua sekä opettaa lapsia kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Erityisenä tavoitteena on tukea kaksi- ja monikielisten lasten eri kielten taitoa.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Erillisessä ryhmässä esiopetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kielellä. Huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat tulee olla saatavana perusopetuslain mukaisella esiopetuksen opetuskielillä.

Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa

Saamelaislasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -taitoja. Opetuksessa voidaan hyödyntää lähiympäristöä sekä yhteistyötä huoltajien ja saamelaisyhteisön kanssa. Esiopetusta voidaan järjestää saamenkielisenä tai kaksikielisenä kielikylpyopetuksena.

Silloin kun esiopetus järjestetään jollakin kolmesta saamen kielestä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa kielen ymmärtämistä ja kielen käyttötaitoja. Tavoitteena on lisätä lasten valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä.

Romanilasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan. Lisäksi tuetaan kaksikielisyyttä yhteistyössä lasten perheiden kanssa. Lapsille annetaan romanikielen opetusta mahdollisuuksien mukaan. Romanikielen opetuksessa tutustutetaan lapsia romanikieleen ja -kulttuuriin, laajennetaan sana- ja ilmaisuvarantoa sekä rohkaistaan käyttämään kieltä erilaisissa kielenkäyttötilanteissa.

Viittomakieltä käyttävien lasten esiopetus toteutetaan ensisijaisesti viittomakielisessä ryhmässä tai sekaryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Viittomakielisen esiopetuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus omaksua viittomakieltä. Tavoitteena on myös vahvistaa lasten suoma-laista tai suomenruotsalaista viittomakielistä ilmaisua ja viittomavarantoa sekä rohkaista käyttämään viittomakieltä ja lisätä lasten valmiuksia toimia erilaisissa kieliympäristöissä.

Esiopetuksessa tuetaan vieraskielisten ja monikielisten lasten kielitaidon sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään kielitaidon eri osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien sekä ohjatusti että esiopetuksen arjessa. Erillistä

suomi/ruotsi toisena kielenä -opetusta ja lasten oman äidinkielen/äidinkielten opetusta tarjotaan mahdollisuuksien mukaan. Maahanmuuttajataustaiset lapset voivat osallistua joko esiopetukseen tai perusopetukseen valmistavaan opetukseen tai molempiin.

Kaksikielinen esiopetus

Kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyyksikautta tarjoamalla tavanomaista esiopetusta monipuolisempaa kielikasvatusta. Opetuksessa luodaan motivoivia kielenoppimistilanteita, joilla rakennetaan pohjaa elinikäiselle kielten opiskelulle. Tavoitteena on, että toiminta monikielisessä ympäristössä kehittää lasten kielitietoisuutta. Lasten kaksi- tai monikielistä kieli-identiteettiä tuetaan ja heille tarjotaan tilaisuuksia käyttää ja omaksua kieliä toiminnallisesti ja leikinomaisesti. Myös monenlaiset kulttuurit, joita tuodaan tietoisesti esiin ja keskusteltavaksi, kohtaavat luontevasti tällä tavoin järjestetyssä opetuksessa.

Suppeamman kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on herättää lasten mielenkiinto ja myönteinen asenne kieltä kohtaan. Laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa pyritään luomaan lapsille valmiuksia toimia kaksikielisessä ympäristössä ja oppia opetuskielen lisäksi myös muulla kielellä.

Kaksikielistä opetusta voidaan toteuttaa usealla tavalla. Yhteistä toteutustavoille on se, kielet eivät ole pelkästään opetuksen ja oppimisen kohteena, vaan niitä käytetään oppimiskokonaisuuksien opetuksessa ja esiopetuksen arjen toiminnassa.

Laajamittainen kaksikielinen esiopetus:

Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy esiopetuksessa

Ruotsinkielistä kielikylpyä voidaan järjestää suomenkielisessä esiopetuksessa ja suomenkielistä kielikylpyä ruotsinkielisessä esiopetuksessa. Lisäksi sekä suomen- että ruotsinkielisessä esiopetuksessa voidaan järjestää saamenkielistä kielikylpyä. Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy on ohjelma, joka alkaa esiopetuksesta ja kestää perusopetuksen loppuun. Esiopetuksen ja koulun opetuskieli sekä toinen kotimainen kieli tai saamen kieli muodostavat kokonaisuuden. Esiopetus toteutetaan pääosin kielikylpykielellä. Lasten äidinkielen tai äidinkielten taitojen kehittymistä tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Kielikylpyopettaja käyttää johdonmukaisesti ainoastaan kielikylpykieltä. Lapsia kannustetaan kielikylpykielen monipuoliseen käyttöön, mutta heillä tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään. Lapsia kannustetaan opetuskielisen kulttuurin lisäksi myös toisen kotimaisen kielen mukaiseen tai saamelaiseen kulttuuriin tutustumiseen. Kotimaisten kielten kielikylvyn tavoitteena on antaa lapsille valmiudet jatkaa opiskelua sekä opetuskielellä että toisella kotimaisella kielellä tai saamen kielellä. Esiopetuksen ja tulevan kielikylpykoulun välisessä yhteistyössä varmistetaan, että koulussa on käytettävissä riittävästi tietoa kouluun siirtyvien lasten kielenkehityksen vaiheesta.

Muu laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa osa toiminnasta (vähintään 25 %) toteutetaan jollakin muulla kielellä kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Jotkut lapsista voivat puhua kyseistä kieltä äidinkielenään. Toiminta suunnitellaan siten, että eri kieliryhmät saavat oppimiselleen tarvittavaa tukea. Ryhmissä voi olla myös lapsia, joille kumpikaan opetuksessa käytetty kieli ei ole äidinkieli. Pääsääntöisesti nämä lapset ohjataan valmistavaan opetukseen, jos sellaista on saatavilla.

Kaksikielisessä esiopetuksessa toiminta suunnitellaan niin, että kahdella kielellä toteutetusta esiopetuksesta muodostuu kokonaisuus, jossa molemmat kielet ovat läsnä ja kehittyvät vähitellen opettajan mallintamisen ja lasten aktiivisen toiminnan kautta. Mikäli mahdollista, kukin opettaja käyttää vain jompaakumpaa kieltä aktiivisesti. Lapsia kannustetaan monipuoliseen kielenkäyttöön. Myös opetuskieliin liittyviä kulttuureita tuodaan lasten ulottuville. Tavoitteena on valmius jatkaa opiskelua molemmilla kielillä. Tavoite asettaa vaatimuksia oppimisympäristöille ja edellyttää yhteistyötä esiopetuksen ja perusopetuksen järjestäjän välillä lasten siirtyessä perusopetukseen.

Suppeampi kaksikielinen esiopetus:

Kielirikasteinen esiopetus

Kielirikasteisella esiopetuksella tarkoitetaan esiopetusta, jossa alle 25 % toiminnasta järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Kielirikasteinen esiopetus antaa luontevia mahdollisuuksia tuoda monikielisyyttä ja kulttuurien kohtaamisia esiin esiopetuksen arjessa ja toimintakulttuurissa. Tavoitteena on, että lapset olisivat sekä kielen oppijoita että käyttäjiä. Tavoitteena voi olla siirtyminen kielirikasteiseen tai muuhun kaksikieliseen perusopetukseen.

4.7 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä Kiteen esiopetuksessa

Kuinka Kiteen esiopetuksessa huomioidaan eri kulttuuri- ja kielitaustaiset lapset?

Ennen esiopetuksen alkua vanhempien kanssa käydään keskustelu arjen käytänteistä sekä heidän kulttuuriin ja uskuntoon liittyvistä seikoista. Jos lapsi ei ole aiemmin osallistunut varhaiskasvatukseen, keskustellaan vanhempien kanssa varhaiskasvatuksen tavoitteista ja suomalaisesta kasvatuskulttuurista. Lapselle laaditaan yhdessä vanhempien kanssa esiopetussuunnitelma ja mahdollinen kotoutumissuunnitelma.

Lapsen suomen kielen taso ja opiskelutaidot kartoitetaan Kettu-testin, Kpt:n ja henkilökohtaisten lisäarvioiden avulla. Yhteistyötahojen kanssa kartoitetaan lasten mahdolliset oman äidinkielen oppimispulmat ja ohjataan lapsi tarvittaessa tutkimuksiin. Tavoitteena on jatkuva ja systemaattinen kielen kehityksen tukeminen ja lapsen suomen kielen taidon järjestelmällinen vahvistaminen esim. erityislastentarhanopettajan antamien henkilökohtaisten kielituokioiden avulla.

Suomen kielen kehitystä tuetaan sekä pienryhmätilanteissa että luonnollisissa viestintätilanteissa suomenkielisten lasten ja aikuisten kanssa. Tavoitteena on, että lapsi oppii arkielämän perussanas-toa ja osaa käyttää kieltä luontevasti eri tilanteissa. On tärkeää, että lapsi ymmärtää ja käyttää aktiivisesti suomen kieltä sekä harjoittelee suomen kielen rakenteita.

Maahanmuuttaja lasten äidinkieli huomioidaan esiopetusryhmän toiminnassa. Esiopetuksessa opetellaan esimerkiksi lasten äidinkielellä tervehdyksiä, lauluja ja loruja. Maahanmuuttajalasten puheesta ja omasta kielestä ollaan kiinnostuneita ja opetellaan yhdessä pieniä sanoja heidän äidinkielellään.

Esiopetuksen tavoitteena on tukea lapsen oman äidinkielen säilymistä ja kehittymistä. Vanhempia kannustetaan ylläpitämään lapsen äidinkieltä, koska se luo pohjan muiden kielten oppimiselle. Vanhemmille annetaan konkreettisia työkaluja ja ohjeita kielen kehityksen tukemiseksi.

Esiopetuksessa kunnioitetaan lapsen omaa uskontoa. Tavoitteena on, että lapsi tulee kuulluksi ja hänen kanssaan keskustellaan uskonnollisista kysymyksistä hänen haluamallaan tavalla ja hänen kysymyksiinsä etsitään vastauksia. Lasta ohjataan toisen vakaumuksen kunnioittamiseen. Lapsen omaa kulttuuritaustaa arvostetaan ja hänelle annetaan mahdollisuus tutustua omaan kulttuuriinsa, esim. omaan kotimaahan, kieleen, tapoihin, uskuntoon.

Kuinka Kiteen esiopetuksessa toteutetaan kasvatusyhteistyötä eri kieli- ja kulttuuritaustaisten kanssa?

Esiopetuksessa korostetaan vanhempien kohtaamista ja yhteydenpitoa perheen kanssa. Maahanmuuttajaperheiden kanssa järjestetään säännöllisiä ryhmä-/perhekohtaisia tapaamisia. Tapaamisissa keskustellaan esiopetuksen arjesta, vanhemmuudesta, suomalaisesta kasvatuksesta ym. tulkia käyttäen. Esiopetuksen tavoitteena on tukea vanhemmuutta. Vanhempien osaamista ja kieli-

taitoa voidaan hyödyntää esiopetuksen arjessa. Vanhemmat voivat esim. kääntää suomalaisia sanoja omalle äidinkielelleen, jolloin niiden opettaminen esiopetuksessa on helpompaa. Yhteistyön apuna käytetään tarvittaessa tulkkia.

On tärkeää, että esiopetusyksiköllä on yhteiset arvot, toimintatavat ja toimintakulttuuri maahanmuuttajalapsiin ja -perheisiin liittyen. Esiopetusryhmän työntekijöiden työtä itsearvioinnin ja palautteiden kautta maahanmuuttajien parissa kehitetään ja arvioidaan aktiivisesti.

Esiopetuksen tehtävänä on tarvittaessa yhteistyön käynnistäminen muiden palvelujen kanssa. Tavoitteena on lisätä moniammatillista yhteistyötä sellaisten eri palvelujen kesken, joilla tuetaan lasta ja perhettä ennen oppivelvollisuuskäytä, esim. vastaanottokeskus, Hytkes, neuvola, tulkkipalvelut.

Maahanmuuttajaperheitä kannustetaan ja rohkaistaan osallistumaan esiopetuksen järjestämiin koko perheen tapahtumiin ja vanhempainiltoihin, että he voivat kokea yhteisöllisyyttä, osallistua muiden vanhempien tavoin ja tutustua uusiin ihmisiin.

Kun lapsen tuleva koulu on tiedossa, lastentarhanopettaja kutsuu koolle tiedonsiirtopalaverin. Palaveriin osallistuvat hänen lisäksi vanhemmat, tuleva opettaja sekä mahdollisesti erityisopettaja, suomi toisena kielenä opettaja ja kotikielen opettaja.

Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten esiopetus Kiteellä:

Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten esiopetuksessa korostuvat sosiaalinen vuorovaikutus suomalaisten kanssa ja suomen kielen oppiminen. Esiopetusryhmässä hyödynnetään lasten äidinkieltä osaavia työntekijöitä ja vanhempia esimerkiksi tulkkaamisessa, käsitteiden oppimisessa sekä asioiden ja ilmiöiden kuvailemisessa.

Esiopetuksen tavoitteet:

- Tukea lapsen suomen kielen kehitystä; kartuttaa sanavarastoa, rohkaista käyttämään kieltä arjessa
- Harjaannuttaa kouluvalmiuksia sille tasolle, että lapsi voi siirtyä perusopetukseen
- Havaita lapsen mahdolliset oppimisvaikeudet ja aloittaa tarvittavat tukitoimet
- Mahdollistaa sosiaalinen vuorovaikutus muiden lasten kanssa
- Tukea uuden kulttuurin omaksumista; toimintatavat, säännöt, ruokailutottumukset, pukeutuminen, juhlat, perinteet, suomalaisuus

Esiopetusvuoden vaiheet:

Esiopetuksen alussa:

- Esiopetuspaikassa järjestettävät tutustumiskäynnit lapsille ja vanhemmille
- Maahanmuuttajaperheiden yhteinen vanhempaintapaaminen, jossa kerrotaan esiopetuksen arjesta
- Esiopetusryhmän vanhempainillat ja perheiden toiminnalliset illat

- Tehdään ja jaetaan toimintaan liittyviä esitteitä perheiden kotikielillä / englanniksi
- Käytetään valokuvia kommunikoinnin ja toiminnan esittelyn tukena

Tutustumisvaihe:

- Lapset tutustuvat n. 2-3 kuukauden ajan ryhmän arkeen, päivärytmiin ja toimintatapoihin jne. Tavoitteena on integroitua ryhmään sekä omaksua esiopetuksen toimintatavat ja säännöt.

Suunnitelmallinen esiopetuksen toteuttaminen/oppiminen:

- Kartoitetaan lapsen suomen kielen kielitaso ja oppimisvalmiudet.
- Esiopettajan ja vanhempien välinen keskustelu lapsesta. Keskustelun pohjalta lapselle laaditaan henkilökohtainen esiopetussuunnitelma ja tavoitteet esiopetukselle.
- Lapsi osallistuu aktiivisesti ryhmän toimintaan. Pienryhmätuokioiden ja arjen toimintojen avulla tuetaan lapsen mahdollisuutta osallistua toimintaan, harjaannuttaa oppimisvalmiuksia ja käyttää kieltä.
- Lapsella on mahdollisuus saada henkilökohtaista opetusta kiertävältä erityislastentarhanopettajalta.

Arviointi ja jatkosuunnitelman tekeminen:

- Arvioidaan, millä tasolla lapsen kielitaito ja oppimisvalmiudet ovat.
- Esiopettajan ja vanhempien välinen keskustelu lapsesta. Keskustelun pohjalta tarkistetaan lapsen esiopetussuunnitelma ja laaditaan tavoitteet tulevaisuudelle.
- Lapsi voi siirtyä taitojaan vastaavasti varsinaiseen esiopetukseen, valmistavaan perusopetukseen tai perusopetukseen.

5. Lapsen kasvun ja oppimisen tuki sekä oppilashuolto

5.1 Kasvun ja oppimisen tuen järjestäminen

Esiopetukseen osallistuvat lapset kuuluvat perusopetuslain mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin. Lain mukaan lapsilla on oikeus saada riittävää tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Lapsen kasvun ja oppimisen tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Perusopetuslaissa säädettyjä tukimuotoja ovat esimerkiksi osa-aikainen erityisopetus, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet. Tukimuotoja voi käyttää kaikilla tuen tasoilla sekä yksittäin että samanaikaisesti toisiaan täydentävinä. Lapsen saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukea annetaan niin kauan sekä sen tasoisena ja muotoisena kuin se on tarpeellista. Varhaisen tunnistamisen sekä kasvun ja oppimisen tuen tehtävänä on ehkäistä oppimisvaikeuksia sekä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä.

Kasvun ja oppimisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Näin tuetaan lasten myönteistä käsitystä itsestään. Monipuolista palautetta ja oppimisesta koottua tietoa käytetään suunnitelmallisesti lasten kannustamiseen ja ohjaamiseen. Tällä tehdään oppimisen edistyminen lapsille näkyväksi.

Kasvun ja oppimisen tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja sekä lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Huomiota kiinnitetään erityisesti esteettömyyteen, oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Opettajien, erityisopettajien, esiopetuksen muun henkilöstön sekä muiden tuen ammattihenkilöiden monialainen yhteistyö lasten tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää. Yhteistyöhön kulloinkin osallistuvat ammattihenkilöt harkitaan tapauskohtaisesti.

Periaatteena on, että tuen tarve arvioidaan, ja sitä koskevat ratkaisut ja perusopetuslain mukaiset päätökset tehdään mahdollisimman pian esiopetuksen alettua. Usein lapsen tuen tarve on havaittu jo ennen esiopetuksen alkamista. Esiopetuksen, lapsen aiemman varhaiskasvatuksen, neuvolan ja huoltajien yhteistyöllä turvataan lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen jatkumoa. Tietoa lapsen mahdollisesti ennen esiopetusta saamista tukitoimista hyödynnetään esiopetuksessa.

Tuen tarvetta arvioitaessa ensimmäiseksi tarkastellaan käytettyjä toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta lapselle. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa lapselle paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja.

Tuki annetaan lapselle ensisijaisesti omassa esiopetusryhmässä erilaisin joustavin järjestelyin, ellei lapsen etu välttämättä edellytä lapsen siirtämistä toiseen ryhmään tai yksikköön. Mikäli lapsi käyttää esiopetuksen lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluja, esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee yhteistyötä lapsen kasvun ja oppimisen tukeen liittyvissä asioissa.

On tärkeää, että tieto lapsen tuen tarpeesta ja esiopetuksen aikana saamasta tuesta siirtyy myös perusopetukseen. Opetuksen järjestäjät vastaavat sujuvista tiedon siirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana

Opetus ja kasvatustulee järjestää yhteistyössä huoltajien kanssa siten, että jokainen lapsi saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Kun lapsella on tuen tarvetta, huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu. Esiopetuksen henkilöstön tulee tuntee säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön lapsen tukeen liittyvissä asioissa. Kaikille huoltajille on hyvä kertoa tuen mahdollisuudesta ja sen keskeisistä periaatteista. Lapset osallistuvat yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, heille sopivalla tavalla.

Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä huoltajaan heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen ongelmia tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa. Huoltajalle annetaan riittävästi tietoa esimerkiksi lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Huoltajaa kannustetaan tukemaan osaltaan lastaan tavoitteiden saavuttamisessa. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Huoltajien on hyvä tietää, että he tai lapsi eivät voi kieltäytyä kasvun ja oppimisen tuen vastaanottamisesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun. Lapsi voi tarvita myös yksilökohtaisen oppilashuollon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta (katso Oppilashuolto).

5.2 Yleinen tuki

Laadukas esiopetus on perusta lapsen kasvuille, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi erilaisilla työtavoilla ja pedagogisilla menetelmillä, ryhmiä joustavasti muuntelemalla sekä opettajien keskinäisellä ja muun henkilöstön yhteistyöllä. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen lapsen tarpeet.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Tämä tarkoittaa yleensä yksittäisiä tukitoimia, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä.

Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen antaminen kuuluvat kaikkiin kasvatus- ja opetustilanteisiin. Tuki järjestetään esiopetuksen opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Huoltajan ja lapsen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Yleisen tuen aikana lapsen tuen tarpeisiin vastataan käyttämällä esimerkiksi hänen yksilöllisiin tarpeisiinsa soveltuvia materiaaleja ja välineitä, esiopetukseen soveltuvia opetusohjelmia ja osa-aikaista erityisopetusta. Oppimissuunnitelmaa voidaan käyttää yleisen tuen aikana.

5.3 Yleinen tuki Kiteen esiopetuksessa

Yleisen tuen keinot

Kasvatusyhteistyö

Jatkuva havainnointi ja havaintojen kirjaaminen, niiden hyödyntäminen oppimisen suunnittelussa	Lapsen esiopetussuunnitelman laatiminen yhteistyössä vanhempien kanssa
Oppimisen esteiden ja oppimisvaikeuksien varhainen tunnistaminen (Kpt, lisäarviot, ryhmäkohtaiset omat taitoarvioinnit, entiset ikäkautsarviot)	Tarvittaessa lapsi ohjataan tutkimuksiin / terapia-arviointeihin: toiminta- ja puheterapia, psykologipalvelut sekä lastenneuvola
Pysyvä ja kuvitettu päivärytmi	Oppimisen jatkuva arviointi vanhempien, henkilökunnan ja kelton kesken.
Kuvien käyttö arjessa lapsen toiminnan ohjauksessa tukemassa	Keväällä lapsen esiopetussuunnitelman arviointi yhteistyössä vanhempien kanssa
Pienryhmätoiminta	Kouluun siirtopalaverit: lto:n ja luokanopettajan / erityisopettajan tiedonsiirto koko ryhmää koskien
Samanaikaisopetus; erityisopettaja tai kelto ryhmän toiminnassa mukana	Mahdollisuus koululykkäykseen: <ul style="list-style-type: none"> - Perustuu asiantuntijalausuntoon - Vanhemmat hakevat lomakkeella ja lausunnolla koulutoimistosta
Kelton tai erityisopettajan tuokiot erillisessä tilassa (äänne- ja puheopetus, oppimistuokio)	
Konkreettiset apuvälineet; aktiivittynyt, terapiavahat, kynätuet, jumppapallot	
Istuma- ja jonopaikan valinta	
Eriyttäminen taitotason mukaan	
Opetusohjelmien käyttö esim. Ekapeli, Numerorata, Askeleittain	
Aikuisen läsnäolo ja henkilökohtainen tuki	
Oppimisympäristön muokkaaminen oppimista tukeväksi	

5.4 Tehostettu tuki

Lapselle, joka tarvitsee säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on pedagogiseen arvioon perustuen annettava tehostettua tukea hänelle laaditun oppimissuunnitelman mukaisesti. Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä, niin kauan kuin lapsi sitä tarvitsee. Lapsen tehostettu tuki suunnitellaan kokonaisuutena. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Lapsi tarvitsee yleensä myös useampia tukimuotoja. Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia esiopetuksen tukimuotoja lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta.

Tuki järjestetään opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Opettaja antaa palautetta lapselle ja huoltajalle lapsen edistymisestä sekä kuuntelee ja ottaa huomioon heidän näkemyksensä asiasta. Opettaja seuraa lapsen oppimista ja hyvinvointia säännöllisesti yhteistyössä huoltajan kanssa tehostetun tuen aikana. Mikäli arvioinnin perusteella todetaan tuen tarpeen muuttuneen tai annettu tuki ei hyödytä lasta, päivitetään oppimissuunnitelma vastaamaan uutta tilannetta.

Tehostettua tukea annetaan pääsääntöisesti esiopetuksen loppuun saakka. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen päätöksen tekeminen esiopetuksen aikana tehostettua tukea saavalle lapselle on harvoin tarpeen.

Pedagoginen arvio

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon. Kirjallisessa pedagogisessa arviossa kuvataan

- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilanne esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
- lapsen saama yleinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen kiinnostuksen kohteet, kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- arvio tehostetun tuen tarpeesta.

Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Opettaja tai opettajat laativat yhdessä kirjallisen pedagogisen arvion. Tarvittaessa arvion laatimisessa käytetään muita asiantuntijoita. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin, käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon

ammattihenkilöiden kanssa. Tähän käsittelyyn ei tarvita huoltajan suostumusta. Käsittelyä koskevat tiedot kirjataan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla, esimerkiksi kirjallisesti laadittuun pedagogiseen arvioon.

Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Tehostetun tuen aikana lapselle järjestettävä tuki kirjataan lapsen oppimissuunnitelmaan. Oppimissuunnitelma on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma lapsen kasvun ja oppimisen tavoitteista, tarvittavista opetusjärjestelyistä sekä lapsen tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta.

Tavoitteena on turvata lapsen edellytykset saavuttaa hänelle asetetut tavoitteet. Tehostettua tukea varten tehtävä oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arviossa tuotettuun tietoon. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä sovitaan tavoitteiden toteutumisen seurannasta ja suunnitelman tarkistamisen aikataulusta. Lisäksi oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan tuen tarvetta aina lapsen tilanteen muuttuessa.

Tehostettua tukea varten laadittavan oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin liittyvät tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava osa-aikainen erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- esiopetukseen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki

- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa

Tuen seuranta ja arviointi

- oppimissuunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- oppimissuunnitelman tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Oppimissuunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia.

5.5 Tehostettu tuki Kiteen esiopetuksessa

Tehostetun tuen keinot:

Kasvatyhteistyö:

Yleisen tuen keinot käytössä	Esiopetussuunnitelman laatiminen vanhempien kanssa. Seuranta ja arviointi omassa ryhmässä, vanhempien kanssa sekä moniammatillisesti.
Yksilöllinen opetus ja ohjaus tuokioiden aikana ryhmässä: aikuisen tuki, tarkemmat ohjeet, eriytetyt tehtävät	<p>Tehostetusta tuesta päättäminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lapsikohtainen oppilashuoltoryhmä koostuu. Läsnä vanhemmat, lapsen kuntoutukseen osallistuvat tahot, Ito ja kelto. Päätetään tehostetun tuen aloittamisesta. - Pedagogisen arvion ja tehostetun tuen oppimissuunnitelman laatiminen (kelto ja Ito) - Asiakirjat vanhempien luettavaksi ja allekirjoitettavaksi / palaveri vanhempien kanssa.
Mahdolliset pienryhmätuokit; kuten psykomotorinen ryhmä, kieliryhmät	<p>Havaintojen jakaminen sekä konsultointi vanhempien, henkilökunnan, kelton ja muiden yhteistyötahojen välillä.</p> <p>Yhteistyö vanhempien ja muiden tarvittavien tahojen kanssa; vuosittain ainakin kerran moniammatillinen palaveri kaikkien lasta kuntouttavien tahojen kanssa</p>
Samanaikaisopetus; erityisopettaja tai kelto ryhmän toiminnassa mukana	Lapsista tehdyt lausunnot arjen kuntoutuksen tukena. Lausunnot näkyvät pedagogisessa arvioissa.
Erityisopetustuokit erillisessä tilassa (äänne- ja puheopetus, oppimistuokit)	Tarvittaessa lapsi ohjataan lisätutkimuksiin tai terapiaan. Yhteistyötahoina yleisessä tuessa mainitut sekä lisäksi esim. fysioterapia, lastenneurologian poliklinikka.
Ryhmäavustaja	Kouluun siirtopalaverit; vanhempien, Ito:n, luokanopettajan ja erityisopettajan välinen tiedonsiirto lapsesta. Mahdollisesti palaverissa mukana lasta kuntouttavat tahot. Lapsen lausunnot siirtyvät vanhempien luvalla kouluun.
Toiminnanohjausta tukevien kuvien käyttö yksilöllisesti esim. kuvaviuhka, omat toiminnanohjauskuvat	Tehostetun tuen päätöksen purkamisen voidaan tehdä ryhmätasolla vanhempien, lasta kuntouttavien tahojen, kelton ja Iton päätöksellä.
Eriyttäminen opetuksen sisällössä, opetusmateriaaleissa ja -menetelmissä, työtavoissa yms.	<p>Mahdollisuus koululykkäykseen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Perustuu asiantuntijalausuntoon - Vanhemmat hakevat lomakkeella ja lausunnolla koulutoimistosta

5.6 Erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan niille lapsille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muuten. Lapsen edellytykset ovat voineet heikentyä esimerkiksi vamman tai vakavan sairauden vuoksi. Erityisen tuen tehtävänä on antaa lapselle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista kasvun ja oppimisen tukea sekä edistää hänen oppimisedellytyksiään. Myös erityistä tukea saavan lapsen on saatava kokea onnistumisen ja oppimisen iloa. Näin vahvistetaan hänen itsetuntoaan ja oppimismotivaatiotaan.

Lapsen erityisestä tuesta voidaan päättää joko esiopetuksen aikana tai ennen esi- tai perusopetuksen alkamista. Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamman, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten.

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta lapsen tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta. Erityisopetus ja lapsen saama muu tuki muodostavat järjestelmällisen kokonaisuuden. Käytettävissä ovat kaikki perusopetuslain mukaiset tukimuodot. Opetuksen järjestäjä huolehtii, että erityisen tuen toteuttamisessa on käytettävissä erityispedagogista osaamista.

Sellaiselle lapselle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, annetaan erityisopetusta hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. Erityisopetukseen sisältyvillä pedagogisilla ratkaisuilla pyritään ensisijaisesti turvaamaan lapsen oppiminen. Pedagogiset ratkaisut voivat liittyä esimerkiksi opetukseen ja työtapoihin tai valittaviin materiaaleihin ja välineisiin.

Oppimista tukevien erityisopetuksen pedagogisten ratkaisujen lisäksi erityistä tukea saavalla lapsella on oikeus myös muuhun esiopetuksen tukeen. Tällaista muuta tukea ovat esimerkiksi, yksilökohtainen oppilashuolto, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet.

Pedagoginen selvitys

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä esiopetuksen järjestäjän on tehtävä lapsesta pedagoginen selvitys. Opetuksen järjestäjän päättämä toimielin, viranhaltija tai työntekijä hankkii

- lapsen esiopetuksesta vastaavilta opettajilta kirjallisen selvityksen lapsen oppimisen etenemisestä
- oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä tehdyn kirjallisen selvityksen lapsen saamasta tehostetusta tuesta ja lapsen kokonaistilanteesta.

Näiden kahden selvityksen perusteella esiopetuksen järjestäjä tekee arvion lapsen erityisen tuen tarpeesta. Selvitysten ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi.

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan

- lapsen oppimisen eteneminen
- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilannetta esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
- lapsen saama tehostettu tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilas-huollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- arvio erityisen tuen tarpeesta.

Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään lapsesta mahdollisesti aiemmin laadittua pedagogista arviota ja lapsen oppimissuunnitelmaa. Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta.

Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Erytyisen tuen päätös

Erytyisen tuen antamiseksi esiopetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös. Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava lasta ja huoltajaa. Päätös tehdään hallintolain mukaisesti. Erytyisen tuen päätöksessä tulee päättää lapsen pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa lapsen esiopetuksen poikkeava järjestäminen. Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, koska huoltajat voivat hakea siihen muutosta valittamalla. Päätös on aina perusteltava. Päätöksen perustelut sisältyvät yleensä pedagogiseen selvitykseen ja mahdollisiin lausuntoihin.

Erytyisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai esi- tai perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamman, sairauden, kehityksessä viivästyminen tai tunne-elämän häiriön tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten. Yleensä erityisen tuen päätös tehdään aikaisintaan esiopetuksen alkaessa. Ainoastaan pidennettyä oppivelvollisuutta tarvitsevalle lapselle se tulee tehdä viisivuotiaana. Jos erityisen tuen päätös tehdään esiopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua lapsen tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

Perusopetuslain mukaan erityisen tuen tarpeellisuus tarkistetaan aina lapsen tuen tarpeen muuttuessa sellaisissa asioissa, joista päätetään erityisen tuen päätöksessä. Tarkistaminen esiopetuksen

aikana tarkoittaa yleensä jonkin erityisen tuen päätöksessä määrätyn asian muuttamista. Tällaisia ovat esimerkiksi muutos avustajapalvelussa tai erityisissä apuvälineissä. Tarkistamista varten lapsesta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli lapsi ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Tällöin lapselle ryhdytään antamaan tehostettua tukea. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen lopettaminen esiopetuksen aikana on harvinaista.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Eryistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi lapselle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmasta tulee ilmetä lapsen erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Se on kirjallinen suunnitelma lapsen esiopetuksen ja oppimisen tavoitteista, sisällöistä, käytettävistä pedagogisista menetelmistä ja lapsen tarvitsemasta tuesta.

Eryistä tukea varten tehtävä HOJKS perustuu pedagogisessa selvityksessä tuotettuun tietoon. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisessa hyödynnetään lapselle mahdollisesti aiemmin laadittua oppimissuunnitelmaa. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Lapsen opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat.

Eryistä tukea varten laadittavan HOJKSin tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimiseen, työskentelytaitoihin sekä kehitykseen liittyvät tavoitteet, kuten tiedolliset, sosiaaliset, motoriset, kielelliset ja emotionaaliset tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako

- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
- kuvaus lapsen esiopetuksen kuljetusten järjestelyistä ja vastuista sekä kuljetusta odottavan lapsen ohjatusta toiminnasta ja valvonnasta

Tuen seuranta ja arviointi

- lapsen ja huoltajan kanssa yhdessä tehtävä arvio lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen kokonaistilanteesta
- HOJKSin tavoitteiden toteutumisen seuranta ja toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- HOJKSin tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia. HOJKSiin voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat.

HOJKS tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, lapsen tarpeiden mukaiseksi. Sitä muutetaan aina lapsen tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttuessa. Jos erityisen tuen antaminen päätetään lopettaa, lapselle laaditaan oppimissuunnitelma tehostetun tuen antamiseksi.

Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin. Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 11 vuotta. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalle lapselle annettavassa esiopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta. Tarkoitus on vahvistaa lapsen valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Lapselle laaditaan HOJKS esiopetuksen alkaessa. Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalle lapsella tämä oikeus esiopetukseen alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

Lapsen ohjautuminen riittävän varhain tuen piiriin edellyttää yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehtoista ja valinnan vaikutuksista. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti kolmella eri tavalla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

5.7 Erityinen tuki Kiteen esiopetuksessa

Erityisen tuen keinot

Kasvatustyö

Erityisen tuen piiriin päästökseen lapsella tulee olla psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tms.	Esiopetus suunnitelman laatiminen vanhempien kanssa. Seuranta ja arviointi omassa ryhmässä, vanhempien kanssa sekä moniammatillisesti.
Inklusiivinen opetus; opetus omassa lähieskarissa tarvittavin tukkeinoin	Pedagogisen selvityksen ja henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman (HOJKS) laadinta; <ul style="list-style-type: none"> - Lapsikohtainen oppilashuoltoryhmä kokoontuu. Läsnä vanhemmat, lapsen kuntoutuksen osallistuvat tahot, lto, kelto ja varhaiskasvatuksen päällikkö. - Lto ja kelto tekevät lapsesta pedagogisen selvityksen - Varhaiskasvatuksen päällikkö tekee erityisen tuen päätöksen pedagogisen selvityksen ym. perusteella - Lto ja kelto laativat yhteistyössä vanhempien kanssa lapselle HOJKSin
Samat käytännön toimet kuin yleisessä ja tehostetussa tuessa. Käytettävissä kaikki perusopetuslain mukaiset tukimuodot.	Lapsista tehdyt lausunnot arjen kuntoutuksen tukena, lausunnot näkyvät pedagogisessa selvityksessä
Mahdolliset pienryhmätuokiot; kuten psykomotorinen ryhmä, kieliryhmät	Yhteistyötahoina tehostetussa tuessa mainittujen lisäksi kunnan kuntoutusohjaaja, Honkalampi-keskus, erilaiset terapiat...
Samanaikaisopetus; erityisopettaja tai kelto ryhmän toiminnassa mukana	HOJKSin tarkistaminen vanhempien kanssa kerran vuodessa esim. henkilökohtaisen ja moniammatillisen kouluun siirtopalaverin yhteydessä.
Erityisopetus erillisessä tilassa (äänne- ja puheopetus, oppimistuokiot)	Mahdollisuus koululykkäykseen: <ul style="list-style-type: none"> - Perustuu asiantuntijalausuntoon - Vanhemmat hakevat lomakkeella ja lausunolla koulutoimistosta
Erityiset apuvälineet, esim. kuvakommunikointikansiot, toimintataulut, kuvapäiväkirja, henkilökohtainen strukturoitu päiväjärjestys, tukipohjaliset ja -kengät, kuulolaitteet yms.	Erityisen tuen päätöksen voi purkaa varhaiskasvatuksen päällikkö.
Tulkitsemis- ja avustajapalvelut	
Eriyttäminen opetuksen sisällössä, opetusmateriaaleissa ja -menetelmissä, työtavoissa yms.	

5.8 Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

Osa-aikainen erityisopetus

Lapsella, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun esiopetuksen ohessa. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan lapsille, joilla on esimerkiksi kielellisiin, matemaattisiin tai motorisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, vaikeuksia oman toiminnan ohjauksessa, tarkkaavaisuudessa tai vuorovaikutustaidoissa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisedellytyksiä ja ehkäistä kehityksen ja oppimisen vaikeuksia. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan kaikilla tuen tasoilla.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistavoista esiopetuksessa tiedotetaan kaikille huoltajille. Sen toteuttamista suunnitellaan ja sen tarvetta ja vaikutuksia arvioidaan opettajien keskinäisenä yhteistyönä sekä yhdessä lapsen ja huoltajan kanssa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt nivelletään lapsen saamaan muuhun opetukseen.

Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet

Lapsella on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut ja erityiset apuvälineet kaikilla tuen tasoilla. Tarkoituksena on turvata lapselle kasvun ja oppimisen perusedellytykset, esteettömyys ja mahdollisuus vuorovaikutukseen kaikissa oppimisympäristöissä.

Lapselle järjestetään tarvittaessa tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä. Viittomakieltä käyttävien lasten kommunikaation tukena voidaan tarvittaessa käyttää viittomakielen tulkkia tai viittomakielentaitoista avustajaa. Eriasteisesti kuulovammaisten lasten kohdalla tulkkauksen menetelmä saattaa olla myös jokin muu kuin viittomakielen tulkkaus. Lapsen kielellisen erityisvaikeuden takia käytetään puhevammaisten tulkkia tai puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä hallitsevaa avustajaa. Myös opettaja voi tukea lasta kommunikoinnissa viittomien tai muiden symbolien avulla.

Avustajan antama tuki edistää lapsen itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle lapselle tai opetusryhmälle. Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa, antaa tukea sekä arvioida lapsen ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Avustaja ohjaa ja tukee lasta päivittäisissä tilanteissa ja tehtävien suorittamisessa opettajan tai muiden tuen ammattihenkilöiden ohjeiden mukaisesti. Opettajat ja avustajat suunnittelevat ja arvioivat työtään yhdessä sekä tarvittaessa esiopetuksen muun henkilöstön kanssa.

Erityisten apuvälineiden tarve voi liittyä näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen. Se voi liittyä myös oppimisen erityistarpeisiin. Tällöin käytetään esimerkiksi eri-

laisia tietoteknisiä sovelluksia, äänikirjoja, matematiikan havainnollistamisen välineitä tai keskittymistä tukevia apuvälineitä. Lapsen kanssa työskentelevät perehtyvät riittävästi opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat lasta ja huoltajaa näiden käytössä yhteistyössä tuen muiden ammattihenkilöiden kanssa. Apuvälineitä käytetään suunnitelmallisesti, niiden käyttöä ja tarvetta arvioidaan säännöllisesti.

Lapsen kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä opetukseen osallistumisen edellyttämien palvelujen ja apuvälineiden käytön eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa muita asiantuntijoita. Lapsen tukeminen voi edellyttää erityisosaamista, jota esiopetusyksikön omalla henkilöstöllä ei ole riittävästi. Tällöin hyödynnetään esimerkiksi oppimis- ja ohjauskeskusten lapsille tarjoamia palveluja ja henkilöstölle suunnattua koulutusta ja konsultaatiota.

Opetuksen järjestäjä päättää tulkitsemis- ja avustajapalveluista sekä muista opetuspalveluista ja erityisistä apuvälineistä. Lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve ja määrä arvioidaan lapsen opettajien ja oppilashuollon henkilöstön yhteistyönä hyödyntäen lapsen ja huoltajan antamia tietoja sekä mahdollisten esiopetuksen ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja. Tehostettua tukea saavan lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa arviossa. Erityistä tukea saavan lapsen palveluiden ja erityisten apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa selvityksessä ja niistä päätetään erityisen tuen päätöksessä. Yleistä ja tehostettua tukea saavalle lapselle tehdään lapsen tarvitsemista palveluista ja erityisistä apuvälineistä hallintopäätös. Palveluiden ja apuvälineiden käyttö kuvataan oppimissuunnitelmassa tai HOJKSissa.

5.9 Oppilashuolto

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta esiopetuksen opiskeluhuollosta nimitystä oppilashuolto, opiskelijasta käsitettä lapsi, oppilaitoksesta nimitystä esiopetusyksikkö tai esiopetus. Koulutuksen järjestäjään viitataan käsitteellä opetuksen järjestäjä.

Lasten kehitysympäristön ja esiopetuksen toimintaympäristön muutosten myötä oppilashuollosta on tullut yhä tärkeämpi osa esiopetuksen perustoimintaa. Oppilashuolto liittyy kiinteästi esiopetuksen tehtävään edistää lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edellytyksiä. Oppilashuoltotyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus.

Lapsella on oikeus saada maksutta oppilashuolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Esiopetuksen oppilashuolto koskee myös pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevia lapsia. Oppilashuollolla tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetusyhteisössä. Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko esiopetusyhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Tämän lisäksi lapsilla on oikeus yksilökohtaiseen

oppilashuoltoon. Monialainen yhteistyö on oppilashuollossa keskeistä. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen lapseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen.

Esiopetuksen oppilashuollosta ja siihen liittyvistä suunnitelmista säädetään oppilas- ja opiskelija-huoltolaissa. Tässä luvussa määrätään oppilashuollon keskeisistä periaatteista, opetustoimeen kuuluvan oppilashuollon tavoitteista sekä paikallisen opetussuunnitelman ja yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laatimisesta.

Monialainen oppilashuollon yhteistyö

Oppilashuolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä lapsen ja hänen huoltajansa kanssa ottaen huomioon lapsen ikä ja edellytykset. Esiopetusyhteisön tai lasten hyvinvoinnissa havaittuihin huolenaiheisiin etsitään ratkaisuja yhdessä huoltajan kanssa.

Esiopetuksessa oppilashuolto on esiopetusyhteisössä työskentelevien ja oppilashuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu esiopetusyhteisön hyvinvoinnista on esiopetuksen henkilökunnalla. Oppilashuollon palveluita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä terveydenhoitopalvelut, jotka järjestetään terveydenhuoltolain mukaisina ikäryhmälle suunnattuina neuvolapalveluina. Näiden asiantuntijoiden tehtävät liittyvät niin lapseen, lapsen kehitysympäristöihin kuin yhteistyöhön. Palveluja tarjotaan siten, että ne ovat helposti saatavilla. Palvelut järjestetään lain edellyttämässä määräajassa.

Lapsen huoltajalle annetaan tieto käytettävissä olevasta oppilashuollosta ja heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan oppilashuollon palveluja. Lapsen ja huoltajan osallisuus oppilashuollossa, suunnitelmallinen yhteistyö ja oppilashuollosta tiedottaminen lisäävät oppilashuollon tuntemusta ja edesauttavat palveluihin hakeutumista. Eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden keskinäinen konsultaatio on tärkeä työmenetelmä oppilashuollossa.

Oppilashuollon tavoitteet, tehtävät ja toteuttamisen periaatteet muodostavat esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen ulottuvan jatkumon. Esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen sekä perusopetuksen välinen vuorovaikutus on tärkeää pohdittaessa oppilashuollon toimintaa. Yhtenäiset käytännöt tukevat eri kehitysvaiheissa lapsen terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Oppilashuollon monialaisen yhteistyön rakenteita, muotoja ja toimintatapoja kehitetään esiopetusyhteisössä ja eri yhteistyötahojen kanssa. Kehittämistyö edellyttää oppilashuollon suunnitelmallista arviointia.

Oppilashuoltoryhmät

Opetuksen järjestäjä asettaa oppilashuollon ohjausryhmän ja yksikkökohtaiset oppilashuoltoryhmät. Yksittäistä lasta koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoon-

pano. Kaikki oppilashuoltoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa että ryhmässä on opetushenkilöstön lisäksi ikäryhmälle suunnattuja terveydenhoitopalveluja sekä psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä sen mukaan kuin käsiteltävä asia edellyttää.

Oppilashuollon ohjausryhmä vastaa opetuksen järjestäjäkohtaisen oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Sille asetetut tehtävät voi hoitaa myös muu tehtävään soveltuva ryhmä. Ohjausryhmä voi olla myös kahden tai useamman opetuksen järjestäjän yhteinen. Sama ryhmä voi olla myös useamman koulutusmuodon, kuten esi- ja perusopetuksen, yhteinen.

Yksikkökohtainen oppilashuoltoryhmä vastaa esiopetuksen oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Jos esiopetus järjestetään koulun yhteydessä, voi koulukohtainen oppilashuoltoryhmä toimia myös esiopetuksen oppilashuoltoryhmänä. Ryhmää johtaa opetuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Opetuksen järjestäjä ja oppilashuollon palveluja tuottavat tahot päättävät yhdessä ryhmän kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista. Oppilashuoltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen.

Asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen lapsen tai lapsiryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokooa se esiopetushenkilöstön tai oppilashuollon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseniksi ja muiden yhteistyötahojen tai lapsen läheisten osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää huoltajan suostumusta.

Yhteisöllinen oppilashuolto

Oppilashuolto on tärkeä osa esiopetuksen toimintakulttuuria. Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään esiopetusyhteisön ja ryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan esiopetusympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen, neuvolan sekä muiden kunnan lasten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Lasten ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Yhteisöllinen oppilashuolto luo esiopetuksessa edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Lapsella on oikeus turvallisiin oppimisympäristöihin, joihin kuuluvat niin fyysinen, psyykinen kuin sosiaalinenkin turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on lasten ja henkilökunnan turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa. Rauhallinen ilmapiiri edistää työrauhaa. Opetuksen järjestäjä laatii suunnitelman lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä osana

yksikkökohtaista oppilashuoltosuunnitelmaa. Opettaja, päiväkodin johtaja tai rehtori ilmoittaa esiopetuksessa tai matkalla esiopetukseen tai kotiin tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta tilanteeseen osallistuneiden huoltajille.

Rakennuksesta sekä opetustiloista ja -välineistä huolehtiminen ylläpitää ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös esiopetuksen kuljetuksia, tapaturmien ehkäisyä ja tietoturvallisuutta koskevat toimintatavat. Kun esiopetus järjestetään koulussa, otetaan myös esiopetus huomioon kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa.

Yksilökohtainen oppilashuolto

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan

- lapselle annettavia terveydenhoitopalveluja, jotka järjestetään terveydenhuoltolain mukaisina ikäryhmälle suunnattuina neuvolapalveluina
- oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja
- yksittäistä lasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa.

Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoitteena on seurata ja edistää lapsen hyvinvointia ja oppimista sekä kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja terveyttä. Esiopetuksen oppilashuollolla on tärkeä merkitys varhaisen tuen turvaamisessa ja ongelmien ehkäisyssä. Lasten yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon sekä oppilashuollon tuen rakentamisessa että esiopetuksen arjessa.

Yksilökohtainen oppilashuolto esiopetuksessa perustuu aina huoltajan suostumukseen. Huoltajan osallisuutta tuetaan ja mielipiteitä kuullaan lapsen yksilökohtaisen oppilashuollon toteuttamisessa. Lapsen osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja edellytystensä mukaisesti. Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista. Oppilashuoltotyö järjestetään niin, että lapsi voi kokea tilanteen kiireettömänä ja hän tulee kuulluksi. Työssä noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Asian käsittely myös yksittäisen lapsen tueksi koottavassa asiantuntijaryhmässä ja ryhmän kokoonpano perustuu huoltajan suostumukseen. Huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia oppilashuollon yhteistyötahoja tai lapsen läheisiä. Ryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa lapsen asiassa tarpeellisiksi katsomiltaan asiantuntijoilta.

Yksittäistä lasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus. Ryhmän vastuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppilashuoltokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää, että kertomukseen kirjataan seuraavat asiat:

- yksittäisen lapsen nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
- asian aihe ja vireille panija
- lapsen tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma
- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot.

Jos sivulliselle annetaan oppilashuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä, mitä tietoja, kenelle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

Oppilashuoltokertomukset sekä muut oppilashuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä lasta koskevat asiakirjat tallennetaan oppilashuoltorekisteriin. Opetuksen järjestäjä vastaa henkilötietojen käsittelystä ja ylläpitää edellä mainittua rekisteriä. Oppilashuoltorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä lasta tai muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä.

Terveydenhuollon henkilöstö ja psykologit kirjaavat yksilökohtaisen oppilashuoltotyön säädetysti potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin. Oppilashuollon kuraattorit kirjaavat asiakastiedot kuraattorin asiakaskertomukseen.

Lapsen yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilashuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä lapsen opettajalle, rehtorille tai päiväkodin johtajalle ja opetuksen järjestäjälle lapsen opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön lapsen tai muiden lasten turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista lapsen sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Jos lapsi siirtyy toisen opetuksen järjestäjän opetukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydettävä lapsen huoltajan suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää oppilashuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia oppilashuollon jatkuvuuden kannalta. Sen sijaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle esi- tai perusopetuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden esi- tai perusopetuksen järjestäjän pyynnöstä.

Oppilashuoltosuunnitelmat

Esiopetuksessa opetussuunnitelma tulee myös oppilashuollon osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Valmistelutyössä tehdään yhteistyötä huoltajien ja tarvittaessa myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Paikallisella tasolla oppilashuollon suunnitelmien kokonaisuus muodostuu kolmesta suunnitelmasta, jotka yhdessä ohjaavat oppilashuollon suunnittelua ja toteutusta. Suunnitelmat valmistellaan monialaisessa yhteistyössä. Suunnitelmat ovat

- kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon kirjataan oppilashuoltoa koskeva osuus
- paikalliseen opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus oppilashuollosta
- yksikkökohtainen oppilashuoltosuunnitelma.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon valmisteltaessa paikallisen opetussuunnitelman oppilashuoltoa koskevaa osuutta sekä yksikkökohtaisia oppilashuoltosuunnitelmia.

5.10 Oppilashuolto Kiteen esiopetuksessa

Tavoitteena:

- oppimisen, psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen
- turvallisen kasvu- ja oppimisympäristön sekä välittämisen- ja huolenpidon kulttuurin luominen
- kasvun ja kehityksen esteiden, oppimisvaikeuksien ja muiden ongelmien havaitseminen ja avun saanti (varhainen puuttuminen)
- lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen yhdessä huoltajien kanssa

Laaja oppilashuoltoryhmä:

- Tavoitteena yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen; *turvallisuus, ilmapiiri, kiusaamiseen puuttuminen, ruokailu, koulukuljetukset*
- Mukana varhaiskasvatuksen päällikkö, esiopettajat, päiväkotihoidon esimies, kelto, kouluterveydenhuollon ja lastenneuvolan edustajat, Hytkesin edustaja, lastensuojelun sosiaalityöntekijä
- Kokoontuu vähintään kaksi kertaa vuodessa, puheenjohtajana varhaiskasvatuksen päällikkö, sihteerinä päiväkotihoidon esimies
- Muistiot tallennetaan Intraan esiopetuksen työtilaan. Muistiot säilytetään ja arkistoidaan varhaiskasvatuksen kansliassa

Yksikkökohtainen oppilashuoltoryhmä:

- Tavoitteena yksittäisen lapsen tai lapsiryhmän hyvinvoinnin, oppimisen ja turvallisuuden edistäminen
- Mukana esiopettaja, lapsen vanhemmat, kelto, tarvittaessa yksikön esimies ja varhaiskasvatuksen päällikkö (tehostettu ja erityinen tuki)
- Kokoontuu tarvittaessa, puheenjohtajana kelto, sihteerinä esiopettaja
- Muistiot ovat salassa pidettäviä. Alkuperäiset muistiot arkistoidaan varhaiskasvatuksen kansliin, kopiot muistioista vanhemmille, esiopettajalle ja keltolle. Lto ja kelto kirjaavat tarvittavat tiedot Wilmaan.
- Perustuu aina huoltajan suostumukseen

Oppilashuoltopalvelut:

- Lastenneuvola ja kouluterveydenhuolto
- Hytkes, psykologi
- Koulukuraattori

Oppilashuollon arviointi ja kehittäminen:

- Maalis-huhtikuussa esiopettajille suunnattu kysely
- Laajan oppilashuollon kevätkokous; ehdotuksia seuraavalle lukukaudelle ja toiminnan arviointia
- Vuosikello